

Μαρία Εμμ. Περτοελάκη
Διδάκτωρ Νομικής ΔΠΘ, Δικηγόρος

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΩΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

The Right of Publicity

Appropriation Non-celebrities Image Invasion Trademarks Droit a l' i
Publicity Personality merchandising Property Personnalité Estat
Domain name Civil law Intellectual property Advertisement P
statutes Allgemeines Persönlichkeitsrecht Right of Publicity Pers
brities Profit Punitive Damages Besondere Persönlichkeitsrecht
riation Invasion Right Image Voice Trademarks Droit a l' imag
ty Celebrities Right of Privacy Property Personnalité Estates
n Domain name Civil law Postmortem Protection Advertisement

NΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Η προσωπικότητα ως περιουσία - The Right of Publicity

Μαρία Εμμ. Περτσελάκη

ISBN 978-960-562-490-3

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επιστημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director:	Γιάννης Μαμαλούκος
Υπεύθυνος Παραγωγής:	Ανδρέας Μενούνος
Φωτοστοιχειοθεσία:	Αγγελική Μαυρογιάννη
Παραγωγή:	NB Production AM271115M23

NOMIKH BIBLIOTHKH

Μαυρομιάλη 23, 106 80 Αθήνα

Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819

<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

Αθήνα: Μαυρομιάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521

Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ: 210 4184 212

Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600

Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134

member of Europe's 500
dynamic entrepreneurs

Committed to excellence

Μαρία Εμμ. Περτσελάκη,
Διδάκτωρ Νομικής ΔΠΘ, Δικηγόρος

Η προσωπικότητα ως περιουσία - The Right of Publicity

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Personality as Property - The Right of Publicity

Maria Emm. Pertselaki, Attorney at law, PhD

Abstract: This book tends to estimate the legal concept of personality's unauthorized commercial exploitation, according to the Greek Law, the European Law, as well as the US Law. It was studied the domestic law (article 57 of Civil Code), which faces the attributes of human personality as non-property. In opposition, USA State Statutes show a different option of personality, protected with the Right of Publicity, a modern property right, in order to protect pecuniary interests of the personality holder. It is ascertained great opposition between civil law jurisdictions and common law jurisdictions with the main difference in the type of damages. It is approached in the book the meaning of personality, the protected attributes, the type of infringements, the conveyance of the right, the postmortem protection, the relevance with other rights, the monetary damages and the remedies. From a general view it is concluded that that the legal world has begun to adjust to the new era, in which the financial aspect of personality is real. Greek law has to change radically and adopt a different and more friendly -to the holder- protection, focused on property attitude.

ISBN 978-960-562-490-3

COPYRIGHT

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

DISCLAIMER

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.

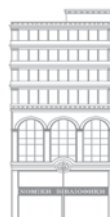

NOMIKI BIBLIOTHIKI

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

member of Europe's 500
dynamic entrepreneurs

© 2015, NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A.

Στην Αριέττα,
με αγάπη

Οι δυο πόλοι γύρω από τους οποίους κινείται όλο το σύστημα του αστικού δικαίου είναι το πρόσωπο και η περιουσία. Αφενός το πρόσωπο, ως υποκείμενο εννόμων σχέσεων -δικαιωμάτων και υποχρεώσεων- και αφετέρου η περιουσία ως το σύνολο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που επιδέχονται χρηματικής αποτίμησης. Τι συμβαίνει λοιπόν, στην προβληματική εκείνη περίπτωση που το πρόσωπο συνιστά μορφή περιουσίας; Η προβληματική αυτή περίπτωση δημιουργείται από την αλληλεπίδραση της προσωπικότητας με τη συνήθη πλέον, σύγχρονη εμπορευματοποίησή της. Ειδικότερα η έννοια της προσωπικότητας έχει κεντρικό ρόλο στην ως άνω προβληματική, καθώς αδιαμφισβήτητα συνιστά μια από τις πιο ασαφείς και δυσχερείς έννοιες, τις οποίες καλείται να προσδιορίσει η νομική επιστήμη. Η μεταξύ τους σχέση κατέστη προβληματική από πολύ νωρίς και μάλιστα τις περισσότερες φορές συγκρουσιακή, καθώς οι προσβολές επί της προσωπικότητας είναι τόσο απροσδιόριστες και ασαφείς, όσο και η ίδια η έννοιά της, γεγονός που αποδεικνύεται από την αδυναμία αντιμετώπισης των ολοένα νέων και δημιουργούμενων προσβολών.

Παράλληλα με την έκρυθμη ανάπτυξη της βιομηχανίας του θεάματος, της ψυχαγωγίας και της εμπορικής διαφήμισης, την αυξανόμενη διάδοση των ΜΜΕ, του διαδικτύου και της κατανάλωσης συνάμα εντάθηκαν και οι μορφές προσβολής και εκμετάλλευσης της προσωπικότητας εν γένει, μετατρέποντας τα πάντα σε ένα εμπορεύσιμο αγαθό. Από την αγοραία αυτή πραγματικότητα δεν θα μπορούσε να ξεφύγει και η ανθρώπινη προσωπικότητα. Σταδιακά άρχισε να αναπτύσσεται μια ολόκληρη βιομηχανία «merchandising», καρποφορώντας πάνω στην ίδια την ανθρώπινη προσωπικότητα, όπου πάρα το γεγονός ότι σ' έναν κόσμο που μεταβάλλεται συνεχώς και ταχύτατα, η μανία για την ανθρωποκεντρική εκμετάλλευση παραμένει η ίδια. Ταυτόχρονα το γεγονός αυτό εντάθηκε από την ύπαρξη πολύ πρώιμα διεθνών «αστέρων» που σύναπαν πανάκριβα συμβόλαια για τη συμμετοχή τους σε διαφημίσεις, προκειμένου να εκμεταλλευτούν οι ίδιοι τους εαυτούς τους, φέροντας όλα τα κράτη (εμμέσως πλην σαφώς) αντιμέτωπα με το ζήτημα της εκούσιας οικονομικής εκμετάλλευσης των περιουσιακώς αποτιμητών στοιχείων της προσωπικότητας. Το γεγονός αυτό εντάθηκε ακόμα περισσότερο με την παγκόσμια εξάπλωση της τεχνολογίας, καθιστώντας το δίκαιο ατελέσφορο μπροστά στις υφιστάμενες, αλλά και στις επικείμενες προσβολές.

Το ζήτημα έλαβε άλλες διαστάσεις, καθώς διαπιστώθηκε η συστηματική εκμετάλλευση στοιχείων της προσωπικότητας και μάλιστα όχι οποιωνδήποτε στοιχείων, αλλά μονάχα των στοιχείων που μπορούν να είναι εμπορικώς

εκμεταλλεύσιμα, δηλαδή εκείνων που έχουν οικονομικό αντίκτυπο μεταφραζόμενο σε χρήμα. Η πολυπλοκότητα των ζητημάτων αυτών επιδεινώνεται από τις εξελίξεις στην τεχνολογία, στο μάρκετινγκ, αλλά και με την παγκόσμια επανάσταση των πληροφοριών, τη μαζική έκρηξη του διαδικτύου, της κοινωνικής δικτύωσης, όπου η τηλεοπτική πραγματικότητα και η διαφήμιση δημιουργεί έναν κόσμο που εκμεταλλεύεται όσο ποτέ τις πτυχές της προσωπικότητας, έναν κόσμο που χρίζει ως εμπορεύσιμο προϊόν τα πάντα, καθιστώντας ακόμα πιο δύσκολη την προστασία της προσωπικότητας. Σ' αυτό λοιπόν το σημείο εμφανίζεται και το νέο δικαίωμα, γνωστό διεθνώς ως «δικαίωμα δημοσιότητας» ή «Right of Publicity», για να καλύψει μια ανάγκη και παράλληλα να αποκαταστήσει τις ήδη τετελεσμένες προσβολές.

Διαπιστώθηκε δε, ότι η ταχεία και αυξανόμενη χρήση των προσώπων σε διαφημιστικές εκστρατείες και στο γενικότερο μάρκετινγκ έφερε καταρχήν μεγάλες ανησυχίες στα προσβαλλόμενα πρόσωπα και στους νομικούς κύκλους εκ των υστέρων. Η τάση στην Ελλάδα λίγο ή πολύ ακολουθεί αδιαμφισβήτητα το γερμανικό πρότυπο και απέχει μακράν από το αμερικανικό δίκαιο. Ουσιαστικά θεωρία και νομολογία τείνουν να κινούνται σ' έναν βασικό άξονα που δεν είναι άλλος από την ένταξη της προσβολής και της αποκατάστασής της στη γενική ρήτρα του άρθρου 57 ΑΚ. Η ανάγκη όμως προσαρμογής στη σύγχρονη κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα, στην οποία μάρκετινγκ, προσωπικότητα και καταναλωτής είναι το βασικό τρίπτυχο συνιστά ανυπέρβλητη πραγματικότητα, καθώς η προστασία έναντι της οικονομικής εκμετάλλευσης των στοιχείων της προσωπικότητας από τον ίδιο το δικαιούχο της ή από τους εξουσιοδοτημένους τρίτους, όχι μόνο πρέπει να λάβει τη σημασία που της αρμόζει, αλλά καθίσταται επιτακτική ανάγκη. Άλλωστε στο δίκαιο τίποτε δεν είναι αυτοσκοπός, πέρα από την προστασία του ίδιου του προσώπου. Εν προκειμένω όμως, όχι από την οπτική του προσώπου ως καταναλωτή, αλλά ως συνόλου περιουσίας. Η αποδοχή του νέου δικαιώματος συνίσταται στη ρητή υιοθέτηση της περιουσιακής πτυχής της προσωπικότητας. Παρατηρείται από τη συνολική προσέγγιση ότι υπάρχει ανομοιομορφία στο αλλοδαπό δίκαιο και ανυπαρξία στο εγχώριο δίκαιο, όπου το γενικό δικαίωμα της προσωπικότητας καθίσταται ατελές έναντι τέτοιων οικειοποιήσεων, καθώς αγνοείται το διαφορετικό είδος της ζημίας και η συνακόλουθη αποκατάσταση, η οποία είναι εγγενώς διαφορετική, προκειμένου να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα τα ζητήματα που ανακύπτουν. Εγείρονται λοιπόν πολλά και θεμελιώδη ζητήματα σχετικά με το βαθμό στον οποίο ο νομοθέτης, ο δικαστής και η κοινωνία τείνει να ορίσει, αλλά και να αποδεχτεί την προσωπικότητα ως περιουσία.

Σαφώς όμως δεν μπορεί κάποιος να παραγνωρίσει ότι η δραστηριότητα αυτή συνυπάρχουσα με τη νομική αβλεψία είναι επωφελής για κάποιους και επιζήμια για κάποιους άλλους. Το «νέο» δικαίωμα, το οποίο βρίσκεται στο επίκεντρο της νομικής συζήτησης στις ΗΠΑ υποδηλώνει ένα δικαίωμα κυριότητας επί των στοιχείων της προσωπικότητας, το οποίο παραβιάζεται με την παράνομη χρήση αυτών, από κάποιον τρίτο για εμπορικούς σκοπούς. Ο γενι-

κά αποδεκτός ορισμός του είναι ότι θεωρείται ως το δικαίωμα του προσώπου να ελέγχει την εμπορική χρήση της προσωπικότητάς του. Ο ορισμός αυτός όμως θέτει μια σειρά από ερωτήματα, τα οποία καλούμαστε να απαντήσουμε. Τι σημαίνει έλεγχος; Τι σημαίνει εμπορική χρήση; Τι περιλαμβάνει η προσωπικότητα; Ποιος είναι ο φορέας άσκησης της; Ποια τα μέσα προστασίας καθώς και πληθώρα άλλων νομικών ζητημάτων που ανακύπτουν. Πρόκειται κατά συνέπεια για ένα νέο *ad hoc* περιουσιακό δικαίωμα, το οποίο συνίσταται στην αποκλειστική εξουσία του φορέα άσκησης να χρησιμοποιεί στοιχεία της προσωπικότητας, με σκοπό την προσπόριση οικονομικού οφέλους. Διότι μπορεί μιν η προσωπικότητα να είναι αγαθό αδιατίμητο και μη δεκτικό χρηματικής αποτίμησης τα ίδια όμως τα πρόσωπα με την παραχώρηση των εμπορεύσιμων στοιχείων ή και οι τρίτοι που την οικειοποιούνται την καθιστούν αγαθό αποτιμητό και δεκτικό χρηματικής αποτίμησης, με συγκεκριμένη κάθε φορά «τιμή», την οποία προσδιορίζουν. Η χρηματική αυτή απώλεια γινόταν ακόμα πιο εμφανής όταν ο ενάγων ήταν ένα γνωστό πρόσωπο. Άλλωστε αυτός ήταν και ο γενεσιουργός λόγος της δυσαρέσκειας των προσώπων, αλλά και της πίεσης προς νομοθετική κατοχύρωση αυτού, όχι για τη χρήση αυτής καθ' αυτής της προσωπικότητάς τους, αλλά εξαιτίας της μη αποκόμισης του χρηματικού οφέλους, που απέρρευε από τη χρήση.

Παράλληλα η γεωγραφική εμβέλεια των ΜΜΕ, της τεχνολογίας που κυρίως χαρακτηρίζεται από την ανάπτυξη του διαδικτύου έχει προκαλέσει την αύξηση της διεθνούς προσοχής σε σχέση με τη νομική προστασία της προσωπικότητας και έχει εγκαινιάσει μια νέα εποχή, της οποίας η εμπορική πτυχή είναι δεδομένη, αλλά δυστυχώς όχι μόνο αυτή. Δεδομένες ως εκ τούτου είναι και οι προσβολές του προσώπου, διότι η εμπορευματοποίηση της προσωπικότητας έχει γίνει ίδιον της σύγχρονης εποχής. Έχοντας αποκτήσει πρόσφατα αναγνώριση, ως μια ανεξάρτητη αξίωση κατά το δεύτερο μισό του περασμένου αιώνα, η ουσία του δικαιώματος δεν έχει ακόμη διευθετηθεί ευκρινώς και διαφέρει σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των κρατών παγκοσμίως. Σε μια προσπάθεια να κωδικοποιήσουν την έννοια του δικαιώματος ορισμένα κράτη έχουν θεσπίσει ειδική νομοθεσία, ενώ αλλά κράτη προτίμησαν την οιοική αναγνώριση-ένταξή του στο ήδη υπάρχον νομικό πλαίσιο. Υπό το πρίσμα αυτό καθίσταται επιτακτική ανάγκη ο Έλληνας νομοθέτης να παρέμβει και να λύσει το ζήτημα, αποκαθιστώντας και προστατεύοντας το δικαίωμα ενός ατόμου να προστατεύσει και να αξιοποιήσει την προσωπικότητά του ως την πιο πολύτιμη μορφή ιδιοκτησίας του. Δύναται όμως να συμβεί κάτι τέτοιο; Η παρούσα προβληματική άπτεται του ζητήματος της προστασίας των εμπορεύσιμων πτυχών της προσωπικότητας και κατά πόσο μπορούν να γίνουν αντικείμενο οικονομικής εκμετάλλευσης ορισμένες εκφάνσεις του δικαιώματος της προσωπικότητας, αλλά και η ενδεχόμενη προστασία αυτών. Η ανάπτυξη του παρόντος πονήματος κινείται γύρω από το ακανθώδες αυτό ζήτημα, έχοντας ως παράλληλη βάση μια διμερή προσέγγιση ελληνικού και αμερικανικού δικαίου, με ταυτόχρονες αναφορές στο ευρωπαϊκό δίκαιο, οι οποίες παρουσιάζονται αναπόφευκτες, ενόψει της φύσης του δικαιώματος

και της πρόσφατης δημιουργίας του. Έχοντας ως αφετηρία τη νομοθετική ρύθμιση της ελληνικής νομικής δικαιοκτικής τάξης παρατηρείται η ανάγκη εκσυγχρονισμού του υπάρχοντος νομικού συστήματος, ούτως ώστε να επιτευχθεί η πληρέστερη δυνατή προστασία της εμπορικής αξίας του προσώπου.

Εν τέλει στη σύγχρονη εποχή η οικονομική δραστηριότητα αποτελεί βασικό σημείο αναφοράς των συναλλαγών, των δικαιοκτικών ρυθμίσεων και ουσιαστικά το μείζον κριτήριο κοινωνικής καταξίωσης. Έτσι το δικαίωμα της οικονομικής εκμετάλλευσης των εμπορεύσιμων στοιχείων της προσωπικότητας, αν και στις ΗΠΑ διανύει στάδιο πέραν της ενηλικότητας (ήδη εξήντα και πλέον ετών σήμερα), στην ελληνική έννομη τάξη εξακολουθεί να βρίσκεται σε νηπιακή ηλικία, όντας κάτι σχετικά νωπό και τολμηρό, όπου στη δικαστηριακή πρακτική τουλάχιστον είναι κάτι παντελώς άγνωστο με αβέβαιες διαστάσεις και πεδίο εφαρμογής. Γίνεται αντιληπτό ότι η προσωπικότητα καθίσταται αναλώσιμο αγαθό, ως μια άλλη μορφή εμπορεύματος - «commodity», υπό την έννοια ότι μπορεί να καταστεί ένα ανεξάρτητο αντικείμενο οικονομικής συναλλαγής. Αδιαμφισβήτητα σκοπούμενο από την πλευρά του αστικού δικαίου, στοχεύει αποκλειστικά στην προστασία του κατόχου ή φορέα εκμετάλλευσης μιας εμπορεύσιμης προσωπικότητας θεμελιώνοντας μια αδικοπραξία, ενώ σκοπούμενο από την πλευρά του εμπορικού δικαίου, συνιστά μια αθέμιτη εμπορική πρακτική που βάλλει ευθέως κατά του καταναλωτή, εκπληρώνοντας τη λειτουργία του «image transfer». Όπως και να έχει η πρόκληση για τον Έλληνα νομοθέτη είναι τεράστια, όπου ελλείψει ειδικής προστασίας και με δεδομένο ότι οι προσβολές υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα, το ζήτημα χρήζει άμεσης επανεξέτασης με ιδανική λύση την κατάρτιση νομοθετικής ρύθμισης. Πέραν δε αυτών η νομοθεσία είναι αποτελεσματική όταν είναι χρήσιμη και είναι χρήσιμη όταν εντάσσεται στην υπάρχουσα πραγματικότητα - αναγκαιότητα και όταν καλύπτει τις κατά τόπο και χρόνο δημιουργούμενες προσβολές. Εξάλλου, μια τέτοια οπτική ανταποκρίνεται και στην έννοια της παγκοσμιοποίησης, η οποία εκτείνεται σε όλους τους τομείς, πλην του δικαίου.

Ως εκ τούτου, η παρούσα μελέτη επιχειρεί να εισάγει έναν προβληματισμό και συνάμα μια προτροπή-υποχρέωση στο νομοθέτη για άμεση ρύθμιση, μια ενημέρωση στο προσβαλλόμενο πρόσωπο για το νέο αναδυόμενο δικαίωμά του και μια προειδοποίηση στον προσβολέα για το πιθανό κόστος των ενεργειών του. Οι πολέμιοι και υποστηρικτές του νέου δικαίωματος μπορεί να διαφωνούν σχετικά με το ρόλο του και την εν γένει αναγκαιότητά του, κανείς όμως δεν μπορεί να αμφισβητήσει τη γενική αλήθεια ότι το δικαίωμα υφίσταται εξαιτίας ορισμένων αναγκών της ίδιας της κοινωνίας, καθώς το δικαίωμα δημοσιότητας διαδραματίζει έναν πολύ κρίσιμο ρόλο, υλοποιώντας την προστασία απέναντι στο «personality merchandising». Ενόψει της σταθερής και συνεχιζόμενης εμπορευματοποίησης της προσωπικότητας ζωτική ανάγκη για μια ελεύθερη κοινωνία αποτελεί η ύπαρξη περιορισμών, άλλως αντίτιμου απέναντι στην εμπορική χρήση της προσωπικότητας του προσώπου. Η προστασία λοιπόν της οικονομικής πλευράς της προσωπικότητας πηγάζει από

τη θεμελιώδη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 Σ εισάγοντας θεμελιώδη αρχή, η οποία διαπνέει όχι μόνο τα συνταγματικά δικαιώματα, αλλά ολόκληρη την ελληνική δικαιοσύνη τάξη, το περιεχόμενο της οποίας συνίσταται στη συνολική προστασία του προσώπου και στην υποχρέωση να μην υποβιβάζεται ο άνθρωπος (υποκείμενο) σε αντικείμενο, ήτοι σε απλό μέσο για την εξυπηρέτηση οποιωνδήποτε σκοπών και να μετατρέπεται σε αντικαταστατό τελικά μέγεθος, αλλά να ανάγεται μονάχα σε υποκείμενο του δικαιοσύνη συστήματος και μέσο για την τελείωση της ανθρώπινης αξίας.¹ Όμως, στο χρηματιστήριο της οικονομίας της προσωπικότητας, η τελευταία αποτελεί αγαθό οικονομικά αξιοποιήσιμο και τελικώς αποτιμητό σε χρήμα, καθώς μπορεί κατά άμεσο ή έμμεσο τρόπο να χρησιμοποιηθεί για εμπορικό σκοπό και να οδηγήσει στον πορισμό οικονομικού οφέλους. Καταλύτης λοιπόν στην ως άνω εξισορρόπηση της εμπορευματοποίησης της προσωπικότητας καθίσταται το νέο δικαίωμα, ως το ιδανικότερο μέσο διασφάλισης θεμελιωδών αρχών και αξιών, συνάμα όμως και αποκόμισης οφέλους επί των πτυχών ενός αγαθού, όπως η προσωπικότητα, το οποίο έχει διπλή φύση και αποτελεί μια ενιαία σύνθετη ενότητα οικονομικών και μη εκφάνσεων, οι οποίες αποτελούν προϊόν κατοχής, μονάχα του ιδίου του φυσικού προσώπου.

Νοέμβριος 2015

Μαρία Εμμ. Περτσελάκη

---

1. Βλ. Χρυσόγονο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, 2η εκδ., 2002, σ. 110 επ.· *Δαγτόγλου*, *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά δικαιώματα*, τομ. Β, 2η εκδ., 2005, σ. 1325 αριθμ. 1450· *Μανωλεδάκη*, *Ανθρώπινη Αξιοπρέπεια σε Μανωλεδάκη/Prittwich* (επιμέλεια έκδοσης), *Η ποινική προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας: Ελληνογερμανικό Συμπόσιο*, 1997, σ. 14 επ.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Α.Ε.:	Αθλητική Ανώνυμη Εταιρία
ΑΔΑΕ:	Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου Των Επικοινωνιών
αδημ.:	Αδημοσίευτη
ΑΕΔ:	Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο
ΑΙΔ:	Αρχείο Ιδιωτικού Δικαίου (περιοδικό)
ΑΚ:	Αστικός Κώδικας
Αν.:	Αναγκαστικός Νόμος
ΑΝ:	Αρχείο Νομολογίας
ΑνΑ:	Ανεξάρτητη Αρχή
Αντιθ.:	αντίθετα
ΑΠ:	Άρειος Πάγος
ΑΠΔΠΧ:	Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
Αρθρ. ή αρ.:	άρθρο
Αρμ:	Αρμενόπουλος (περιοδικό)
ΑρχΝ ή ΑΡΧΝΟΜ:	Αρχείο Νομολογίας (περιοδικό)
Βλ.:	Βλέπε
ΓαλλαΚ:	Γαλλικός Αστικός Κώδικας
ΓενΑρχ:	Γενικές Αρχές
γνωμ.:	γνωμοδότηση
Δ/ΝΗ:	Δικαιοσύνη (περιοδικό)
Δ:	Δίκη (περιοδικό)
ΔΔνη:	Διοικητική δικαιοσύνη (περιοδικό)
ΔΕΕ:	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών (περιοδικό)
ΔΕΚ:	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
Δελτίο ΕΕ:	Δελτίο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΔΕΝ:	Δελτίο Εργατικής Νομοθεσίας (περιοδικό)
ΔΕυρΚ:	Δελτίο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
Διδικ:	Διοικητική δίκη (περιοδικό)

- ΔικΕΕ:** Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης
Δικογρ.: Δικογραφία (περιοδικό)
ΔιΜΕΕ: Δίκαιο Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (περιοδικό)
ΔΣΑΠΔ: Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα
ΔτΑ: Δικαιώματα του Ανθρώπου (περιοδικό)
ΔτΑΤεΣ: Δικαιώματα του ανθρώπου Τόμος εκτός Σειράς
ΔωΝ(ομ): Δωδεκανησιακή Νομολογία (περιοδικό)
Εδ.: Εδάφιο
ΕΔΔΑ: Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΔΔΔ: Επιθεώρηση Διοικητικού δικαίου και Δημοσίου Δικαίου (περιοδικό)
ΕΕ: Επίσημη Εφημερίδα ή Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΕΔ: Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΕΕΚ: Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΕΕμπΔ: Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΕΝ: Εφημερίς Ελλήνων Νομικών (περιοδικό)
ΕΕΤΤ: Εθνική Επιτροπή Ταχυδρομείων και Τηλεπικοινωνιών
Ειρ: Ειρηνοδικείο
Εισαγ.: εισαγωγική παρατήρηση
ΕισΝ: Εισαγωγικός Νόμος
ΕΚ: Ευρωπαϊκή Κοινότητα
Εκδ.: εκδόσεις ή έκδοση
ΕΛΛΔνη ή ΕΛΔ: Ελληνική Δικαιοσύνη (περιοδικό)
ΕμπΝ: Εμπορικός νόμος
ΕνοχΔ: Ενοχικό δίκαιο
Επ.: επόμενα
ΕπΑΔ Lex Sportiva: Επισκόπηση αθλητικού δικαίου Lex Sportiva
ΕπΑΘΛΔ: Επιθεώρηση Αθλητικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕπιΘΝομ: Επιθεώρηση Νομολογίας (περιοδικό)
ΕπισκΕΔ: Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕπΝομ: Επιθεώρηση Νομολογίας
ΕΠολΔ: Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας (περιοδικό)

ΕρμΑΚ:	Ερμηνεία Αστικού Κώδικα κατ' άρθρο
ΕρμΚΠολΔ:	Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας
ΕΣΔΑ:	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΣΡ:	Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης
Εφ:	Εφετείο
ΕφΑΔ:	Εφαρμογές Αστικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕφΑθ:	Εφετείο Αθηνών
ΕφΔΔ:	Εφημερίδα Δημοσίου Δικαίου (περιοδικό)
ΕφΘεσ:	Εφετείο Θεσσαλονίκης
ημιτ.:	ημίτομος
Η.Π.Α.:	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Η/Υ:	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής
ΙΔΔ:	Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο
κ.α.:	και άλλα
ΚανΡII:	Κανονισμός Ρώμη II
κατωτ.:	κατωτέρω
κεφ.:	κεφάλαιο
κλπ.:	και τα λοιπά
ΚΠολΔ:	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΚριτΕ:	Κριτική Επιθεώρηση (περιοδικό)
ΜΜΕ:	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΜΠρ:	Μονομελές Πρωτοδικείο
ΜΠρΑθ:	Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών
ΜΠρΘεσ:	Μονομελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης
ΜΠρΠειρ:	Μονομελές Πρωτοδικείο Πειραιά
Ν:	νόμος
ΝΔ:	νομοθετικό διάταγμα
ΝοΒ:	Νομικό Βήμα (περιοδικό)
ΝομΕπ:	Νομική Επιθεώρηση (περιοδικό)
ο.π.π.:	όπως πιο πάνω
ΑΠ Ολ:	Ολομέλεια του Αρείου Πάγου
Π.χ. ή π.χ.:	Παραδείγματος χάριν
ΠΑΝΔ:	Πανδέκτης αθλητικού δικαίου
παρ.:	παράγραφος

παρατ.:	παρατηρήσεις
ΠΔ:	Προεδρικό Διάταγμα
ΠειρΝ:	Πειραϊκή Νομολογία (περιοδικό)
ΠΕΚ:	Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΠΚ:	Ποινικός Κώδικας
ΠΛογ:	Ποινικός λόγος (περιοδικό)
ΠοινΔνη:	Ποινική Δικαιοσύνη (περιοδικό)
ΠοινΛογ:	Ποινικός Λόγος (περιοδικό)
ΠοινΧρ:	Ποινικά Χρονικά (περιοδικό)
ΠΠρ:	Πολυμελές Πρωτοδικείο
ΠΠρΑθ:	Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών
Πρ:	Πρωτοδικείο
πρβλ.:	παράβαλε
Σ:	Σύνταγμα
ΣΕΑΚ:	Σύντομη Ερμηνεία Αστικού Κώδικα
ΣΕΕ:	Σύμβαση για την Ευρωπαϊκή Ένωση
σ.:	σελίδα
σημ.:	σημείωση
ΣτΕ:	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣυλλΝομολ:	Συλλογή Νομολογίας
ΣυμβΠλημ:	Συμβούλιο Πλημμελειοδικών
Συν:	Συνήγορος (περιοδικό)
Τ.:	τόμος
ΤΑΑ:	Τμήμα Αμειβομένων Αθλητών
τεύχ.:	τεύχος
τιμ.τομ.:	τιμητικός τόμος
ΤΝΠ ΔΣΑ:	Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Δικηγορ. Συλλόγου Αθηνών
ΤοΣ:	Το Σύνταγμα (περιοδικό)
υποσημ.:	υποσημείωση
ΦΕΚ:	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
ΧρΙΔ:	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου (περιοδικό)

ABBREVIATIONS

A 2d:	Atlantic Cases (Second Series)
A.B.A.:	American Bar Association
A.B.A.J.:	ABA Journal
A.L.R.:	American Law Reports
A:	Atlantic Cases
AAe:	Ars Aequi
ABGB:	Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch
ABus. L. Rev.:	Australian Business Law Review
AC:	Appeal Cases
AcP:	Archiv für die civilistische Praxis
ACWS:	All Canada Weekly Summaries
AD 2d:	Appellate Division Reports
AIPJ:	Australian Intellectual Property Journal
AJCL ή Am.J. Comp.L.:	American Journal of Comparative Law
Akron L. Rev.:	Akron Law Review
Ala:	Συλλογή αποφάσεων της Αλαμπάμα
ALA:	American Library Association
ALB. L .REV. ή	
Alb. L. Rev.:	Albany Law Review
Alber. L. Rev.:	Alberta Law Review
ALI:	American Law Institute
ALJ:	Australian Law Journal
All ER:	All England Law Reports
ALR:	Australian Law Reports
Am J:	American Journal of Comparative
Am Jur:	American Jurisprudence (Περιοδικό)
AM. ECON. REV:	American Economic Review-
Am. Intell. Prop.	
L. Ass'n Q.J.:	American Intellectual Property Law Association Quarterly Journal
Ann. Indus. Prop. L:	Annual of Industrial Property Law
Am. J. Comp. L.:	American Journal of Comparative Law

Am. Soc. Rev.:	American Social Review
Am. U. Int'l L. Rev.:	American University International Law Review
Am. U. L. Rev.:	American University Law Review
Am.J.Comp.L.:	American Journal of Comparative Law
ANN. SURV. AM. L.:	Annual Survey of American Law
AnwBl:	Anwaltsblatt
APLB:	Australian Intellectual Property Law Bulletin
Ariz. L. Rev.:	Arizona Law Review
ARK. L. REV.:	Arkansas Law Review
art.:	article/Artikel/Articolo
ATPR:	Australian Trade Practices
AUST. BAR REV.:	Australian Bar Review
Austr.Intel. Prop. L. Bul.:	Australian Intellectual Property Law Bulletin
B.C. INTELL. PROP. & TECH. F.:	Boston College Intellectual Property & Technology Forum
B.C. L. Rev.:	Boston College Law Review
B.U.L. Rev.:	Boston University Law Review
B.Y.U. L. REV.:	Brigham Young University Law Review
Berk. Tech L. J:	Berkeley Technology Law Journal
Beverly Hills Bar. Ass'n J:	Beverly Hills Bar Association Journal
BGB:	Bürgerliches Gesetzbuch
BGH NJW:	Bundesgerichtshof Neue Juristische Wochenschrift
BGH:	Bundesgerichtshof
BGHSt:	Bundesgerichtshof (ποινικό τμήμα)
BGHZ:	Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen
Brook. L. Rev.:	Brooklyn Law Review
Bull Copyright Soc'y:	Bulletin of the Copyright Society
BVerfG:	Bundesverfassungsgericht
C. civ.:	Code civil
C.D.P.A.:	Copyright, Designs and Patents Act
C.M.L.R:	Common Market Law Reports
CA:	Cour d' Appel
Cal Rptr 2d:	California Reporter Second

Cal. App:	California Court of Appeal
Cal. App 2d:	California Appellate Reports, Second Series
CAL. L. REV.	
ή Cal. L. Rev.:	California Law Review
CAL. W.L. REv. ή	
Cal. W. L. Rev.:	California Western Law Review
Cal.:	California
Cal.3d:	California Reports, Third Series
Cal. Rptr.:	California Reporter
CAMBRIDGE L.J.:	Cambridge Law Journal
Can Bar Rev.:	Canadian Bar Review
Can Priv L Rev.:	Canadian Privacy Law Review
Cardozo Arts & Ent LJ:	Cardozo Arts& Entertainment Law Journal
Cardozo L. Rev.:	Cardozo Law Review
CARDOZO STUDIES	
IN L. & LIT.:	Cardozo Studies in Law and Literature
CASE W. RES. L. REV.:	Case Western Law Review
Cass. civ.:	Cour de cassation, chambre civile
Cass. com.:	Cour de cassation, chambre commerciale
Cass. crim.:	Cour de cassation, chambre criminelle
CATH. U. L. REV:	Catholic University Law Review
C.B.L.J.:	Canadian business law journal
CCE:	Communication Commerce Électronique
CCLT (2d):	Canadian Cases on the Law of Torts (Second Series)
CCLT:	Canadian Cases on the Law of Torts
C.D.Cal.:	Central District of California
cert.:	certiorari
cf.:	confer
CFI:	Court of First Instance
Ch.:	Chancery Division
Ch:	chapter
Chap. L. Rev.:	Chapman Law Review
Chi.-Kent L. Rev.:	Chicago-Kent Law Review
chr.:	Chronique
CIPR:	Canadian Intellectual Property Review

Cir:	Circuit (U.S Court of Appeals for the Ninth Circuit)
CJ:	Chief Justice
Clev. St. L. Rev.:	Cleveland State Law Review
CLJ:	Cambridge Law Journal
CLP:	Current Legal Problems
CLR:	Commonwealth Law Reports
CML Rev.:	Common market law review
CMLR:	Common Market Law Reports
CMLR:	Common Market Law Review
CNIL:	Commission Nationale de l'informatique et des libertes
Co.:	company
Co:	Corporation
coll.:	collection
Colum L Rev. ή	
COLUM. L. REV.:	Columbia Law Review
COLUM. J.L. & ARTS:	Columbia Journal of Law & the Arts
COLUM.-VLA J.L.	
& ARTS:	Columbia-VLA Journal of Law & the Arts
Com:	Commission
Comm & L:	Communications Law
comm.:	commentaire
comp.:	compare
CONN. L. REV:	Connecticut Law Review
Conn. J. Int'l L.:	Connecticut Journal of International Law
Contemp. Leg Iss.:	Contemporary Legal Issues
Contra:	αντίθετα
CORNELL L. REV:	Cornell Law Review
corp.:	corporation
CourCass:	Cour de Cassation
CPR (2d):	Canadian Patent Reporter (Second Series)
CPR (3d):	Canadian Patent Reporter (Third Series)
Ct App:	Court of Appeal
Ct[s]:	Court[s]
CTMs:	Community Trademarks

Cumb. L. Rev:	Cumberland Law Review
D.:	Dalloz
D.A.:	Recueil analitique de jurisprudence et de legislation
D.C.:	Recueil critique de jurisprudence et de legislation
D.H.:	Recueil hebdomadaire de jurisprudence
DA:	Droit d'auteur (Revue del'OMPI)
DCC:	Dutch Civil Code
DE PAUL L. REv.:	DePaul Law Review
def.:	definitive
DEPAUL J.SPORT.	
L. CONT. PR.:	DePaul Journal of Sports Law & Contemporary Problems
DePaul L. Rev.:	DePaul Law Review
DePaul-LCA J Art	
& Ent L:	De Paul-LCA Journal of Art and Entertainment Law
DePaul-LCA J. Art.	
& Ent. L. & Pol'y:	DePaul-LCA Journal of Art & Entertainment Law & Policy
DH:	Dalloz hebdomadaire
DicK. L. REV:	Dickinson Law Review
DMCA:	Digital Millennium Copyright Act
Doc.:	Document
doct.:	Doctrine
DP:	Dalloz Périodique
DPA:	Dutch Patent Act
DRM:	Digital Rights Management
DtZ:	Deutsch - Deutsche Rechts - Zeitschrift
DUKE L.J:	Duke Law Journal
E J CL:	Electronic Journal of Comparative Law
e.g.:	exempli gratia
EC:	European Commission/European Community
ECHR:	European Convention on Human Rights
ECJ:	European Court of Justice
ECLIP:	Electronic Commerce Legal Issues Plaform
ECR:	European Court Reports
ED Mich:	Eastern District Michigan
ed(s).:	editor(s)

EEC:	European Economic Community
EFTA:	European Free Trade Association
EHRLR:	European Human Rights Law Review
EHRR:	European Human Rights Reports
EIPR:	European Intellectual Property Review
EJCL:	Electronic journal of comparative law
EL Rev.:	European Law Review
EMLR:	Entertainment and Media Law Reports
EMORY L.J.:	Emory Law Journal
Eng. Rep (Ch.):	England Report Chancery
Ent. & Sp. L:	Entertainment & Sports Law
Ent. L. Rev.:	Entertainment Law Review
EPO:	European Patent Office
ER:	English Reports
ERPL:	European Review of Public Law
Est.:	Estate [s]
etc(.):	et cetera
EU:	European Union
EuCLR:	European Criminal Law Review
EurPol:	Europoliteia
Eur.:	Europe(an)
EUR. INTELL. PROP. REV.:	European Intellectual Property Review
Eur. Intell. Prop. Rev.:	European Intellectual Property Law
EuR:	Europa Recht
EuZW:	Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht
Ex:	Exchequer Division
F.2d F. Supp.:	Αποφάσεις του Εφετείου των ΗΠΑ (Federal Reporter)
F.3d.:	Federal Reporter, Third Series
FAM. L.Q.:	Family Law Quarterly
FEC:	Federal Electronic Commission
Fordham Intell. Prop. M.E.L.J.:	Fordham Intellectual Property Media & Entertainment Law Journal

Fordham Intell. Prop. Media & ENT. L.J.:	Ford. Intellectual Property Media & Entertainment Law Journal
Fordham Intell. L.J.:	Fordham International Law Journal
Fordham L. Rev.:	Fordham Law Review
Fordham Urb. L.J.:	Fordham Urban Law Journal
F.Supp.:	Federal Supplement, Second Series
FTC:	Federal Trade Commission
FTP:	File Transfer Protocol
G:	Gesetz
GA. L. REV.:	Georgia Law Review
GA:	Goldammer's Archiv fuer Strafrecht
GA:	Georgia
GEO. L.J.:	Georgia Law Journal ή Georgetown Law Journal
Geo. Wash. L. Rev.:	George Washington Law Review
Golden Gate U. L. Rev.:	Golden Gate University Law Review
GRUR:	Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht
GRUR Int.:	Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht-Internationaler Teil
GZ:	Geschäftszeichen
Harv. C.R.-C.L. L. Rev.:	Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review
Harv. J.L. & Pub. Pol'y:	Harvard Journal of Law and Public Policy
HARV. L. REV ή	
Harv. L. Rev.:	Harvard Law Review
Hastings Comm. & Ent. L.J.:	Hastings Communications and Entertainment Law Journal
HASTINGS L.J.:	Hastings Law Journal
HL:	House of Lords
HLR:	Harvard Law Review
HOFSTRA L. REV.:	Hofstra Law Review
Hous. L. Rev.:	Houston Law Review
HR:	Hoge Raad der Nederlanden
Hum. Rts. Q.:	Human Rights Quarterly
i.e.:	id est

I.P.Q.:	Intellectual Property Quarterly
I.P.R. E.L.Rev.:	Intellectual Property Review European law review
IACL:	International Academy of Comparative Law
Ibid.:	Ibidem
ICC:	International Chamber of Commerce
ICCPR:	International Covenant on Civil and Political Rights
ICESCR:	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights
ICLQ:	International and Comparative Law Quarterly
id.:	idem
IFLA:	International Federation of Library Associations and Institutions
IIC:	International review of industrial property and copyright law Inc.
IIC:	International Review of Intellectual Property and Competition Law
Inc.:	Incorporation
Ind. L.J.:	Indiana Law Journal
Int. Bus. Lawyer:	International Business Lawyer
INTELL. PROP. & TECH. F.:	Intellectual Property & Technology Forum
INTELL. PROP. J. ή IPJ:	Intellectual Property Journal
INTELL. PROP. L. REV.:	Intellectual Property Law Review
Intell. Prop.L. Bull.:	Intellectual Property Bulletin
IP:	Intellectual Property
IP:	Internet Protocol
IProp J.:	Intellectual Property Journal
IPR(s):	Intellectual Property Right(s)
ISLJ:	International Sports Law Journal
ISLR:	International Sports Law Review
ISLRP:	International Sports Law Review Pandektis
ISPs:	Internet Service Providers
ITU:	International Telecommunications Union
J:	Judge
J. Art & Ent. Law:	Journal of Art & Entertainment Law

J. CONSUM RES:	Journal of Consumer Research
J. INTELL. PROP. L:	Journal of Intellectual Property Law
J. LEGAL STUD:	Journal of Legal Studies
J. Law & Econ.:	Journal of Law and Economics
J. of Comp. & Info. Law:	Journal of Computer and Information Law
J. Pat. & Trademark Off. Soc’y:	Journal of the Patent and Trademark Office Society
JCP:	Juris Classeur Périodique (Semaine Juridique)
JDI:	Journal de Droit International
JHA:	Justice and Home Affairs
J. Marshall Rev. Intell. Prop. L.:	John Marshall Law School Review of Intellectual Property Law
JW:	Juristische Wochenschrift
JZ:	Juristen Zeitung
KG:	Kammergericht
KUG:	Kunsturhebergesetz
L.:	Law
L:	Legislation
La. L. Rev.:	Louisiana Law Review
LAW & CONTEMP. PROBs.:	Law and Contemporary Problems
Law Libr.J.:	Law library journal
Law Q. Rev.:	Law Quebec Review
Law Q. Rev.:	Law Quarterly Review
LC:	Lord Chancellor
LCIA:	London Court of International Arbitration
L.Ed:	Lawyer’s Edition (U.S. Supreme Court Reports)
LG:	Landgericht
LGDJ.:	La Librairie générale de droit et de jurisprudence
LIEI:	Legal Issues of European Integration
LJ:	Lord Justice
LJ:	Law Journal
LLC:	Limited Liability Company

Loy. L. Rev.:	Loyola Law Review
Loy. L.A Ent. L. J.:	Loyola of Los Angeles Entertainment Law Journal
Loy. L.A Ent. L. Rev:	Loyola of Los Angeles Entertainment Law Review
Loy. L.A. L. Rev.:	Loyola of Los Angeles Law Rev
LQR:	The Quarterly Law Review
LR:	Law Reports
Ltd:	Limited
LxSp:	Lex Sportiva
M.L.R:	Market Law Reports
Marq. L. Rev.:	Marquette Law Review
Marq. Sports L. J.:	Marquette Sports Law Journal
Marq. Sports L. Rev:	Marquette Sports Law Review
Marshall Rev.	
Intell. Prop. L.:	Marshall Law School Review of Intellectual Property Law
McGeorge L. Rev:	Mc George Law Review
Media & Arts L. Rev:	Media And Arts Law Review
Media & Ent.L.J:	Media& Entertainment Law Journal
Media L. & Pol’y:	Media Law & Policy
MLRC Bulletin:	Media Law Resource Center Bulletin
MELB. U. L. REV:	Melbourne University Law Review
Miami Ent. & Sports L. Rev:	Miami Entertainment & Sports Law Review
Mich.:	Michigan
Mich.:	Michigan Supreme Court
MINN. INTELL. PROP. Rev:	Minnesota Intellectual Property Law Review
Minn. J. L. Sci. & Tech:	Minnesota Journal of Law, Science & Technology
Minn. L. Rev:	Minnesota Law Review
Minn.:	Minnesota
MLR:	Modern Law Review
Mo. L. Rev.:	Missouri Law Review
Monash LR:	Monash University Law Review
MPAA:	Motion Picture Association of America
MPs:	Members of Parliament

- MschKrim:** Monatsschrift fuer Kriminologie und Strafrechtsreform
- N.C. L. Rev:** North Carolina Law Review
- N.J. Ch.:** New Jersey Court of Chancery Appeals
- N.J.:** New Jersey Supreme Court
- N.Y.L.J.:** New York Law Journal
- N.Y. L. Sch. L. Rev:** New York Law School Law Review
- N.Y.2d:** Συλλογή αποφάσεων των δικαστηρίων της Νέας Υόρκης
- N.Y.U. L. Rev.:** New York University Law Review
- n:** note
- NCAA:** National Collegiate Athletic Association
- NE:** North Eastern Reporter
- New Eng. J. Int'l & Comp. L:** New England Journal of International and Comparative Law
- NFL:** National Football League
- NILR:** Netherlands International Law Review
- NJ:** Nederlandse Jurisprudentie
- NJB:** Nederlands Juristenblad
- NJW:** Neue Juristische Wochenschrift (Περιοδικό)
- NJW-COR:** NJW - COR Computerreport
- No./num.:** Number
- Nova L. Rev:** Nova Law Review
- NStZ:** Neue Zeitschrift fuer Strafrecht
- NTBR:** Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht
- NTER:** Nederlands Tijdschrift voor Europees Recht
- NW. U. L. REV:** Northwestern University Law Review-
- Nw.U:** Northwestern University School
- NW2d:** North Western Reporter, Second Series
- OGH:** Oberster Gerichtshof Oberlandesgericht
- OJ:** Official Journal
- Okla. L. Rev:** Oklahoma Law Review
- Okla. Sess. Laws:** Oklahoma Session Law
- OLG:** Oberlandesgericht

p:	pages
P.2d:	Pacific Reporter Second Series
PAC. L.J.:	Pacific Law Journal
PAC. RIM L. &POL'Y J:	Pacific Rim Law and Policy Journal,
Pat. Off. Soc'y:	Patent and Trademark Office Society
Pat. Trad & Cop. J.:	Patent Trademark & Copyright Journal
Penn St. L. Rev:	Penn State Law Revie
PIL:	Private International Law
Pre:	pretura
PSYCHOL. & MKTG:	Psychology & Marketing
QB:	Queen's Bench Division
QUINNIPIAC L. REV.:	Quinniplac Law Review
R.A.E. - L.E.A:	Revue des affaires europeennes
R.A.E.:	Revue des affaires europeennes
R.D.P:	Revue du droit public et de la science politique en France et al'etranger
R.D.S.:	Recueil Dalloz Sirey(de doctrine de jurisprudence et legislation)
RDPI:	Rural Development Policy Institute
REDP:	Revue Europeene de Droit Public
REV.DR.PEN.CRIM:	Revue de droit Penal et de criminologie
rev'd:	reversed
RHDI:	Revue Hellénique de Droit International
RIAA:	Recording Industry Association of America
RIDA:	Revue Internationale du droit d'auteur
RIDP:	Revue Internationale de droit Penal
RIW:	Recht der Internationalen Wirtschaft
RLR:	Restitution Law Review
RUTGERS L. REV:	Rutgers Law Review
S. Cal. L. Rev.:	South Carolina Law Review
S.C. L. REV ή-	
S. CAL. L. REV:	Southern California Law Review
S.Ct.:	Supreme Court Reporter
S.D.N.Y.:	Southern District of New York
S.E.:	South Eastern Reporter

S.W.:	Southwestern Reporter
SAN DIEGO INT'L L.J.:	San Diego International Law Journal
Santa Cl. Com. & Hi Tech. L.J.:	Santa Clara Computer & High Tech. L.J.
Santa Clara L. Rev.:	Santa Clara Law Review
SCD:	Social Cohesion and Development
SEATTLE U. L. REV.:	Seattle University Law Review
Sec.:	Section
SEW:	Sociaal Economische Wetgeving - Tijdschrift voor
som:	sommaire
Sports L. J.:	Sports Law Journal
St. John's L. Rev.:	St. John's Law Review
Stan L. Rev.:	Stanford Law Review
Suffolk U. L. Rev.:	Suffolk University Law Review
Supp.:	Supplement
Sw. U. L. Rev.:	Southwestern University Law Review
Syracuse L. Rev.:	Syracuse Law Review
TENN. L. REV.:	Tennessee Law Review
Tex. Intell. Prop. L.J.:	Texas Intellectual Property Law Journal
Tex. L. Rev.:	Texas Law Review
TGI:	Tribunal de Grande Instance
tit.:	title
Tort & Ins. L.J.:	Tort Trial & Insurance Practice Law Journal
T.P.I.:	Tribunal de premiere instance
TPICE:	Tribunal de premiere instance des Communautés européennes
Trademark Rep.:	Trademark Reporter
TRESL:	Texas Review of Entertainment and Sports Law
Trib. civ. Seine:	Tribunal civil de la Seine
Trib.Com:	Tribunal de Commerce
TRIPs:	Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
Tul. J. Tech. & Intell. Prop.:	Tulane Journal Technology and Intellectual property
TUL. L. REV ή Tul. L. Rev.:	Tulane Law Review

TV:	Television
U.Brit. Colum. L. Rev:	University of British Columbia Law Review
U.C. DAVIS L. Rev. /U.C.D. L. REV:	University of California Davis Law Review
U.C.C.:	Uniform Commercial Code
U.Chi. L. Rev.:	University of Chicago Law Review
U.Cin. L. Rev.:	University of Cincinnati Law Review
U.Det. Mercy L. Rev:	University of Detroit Mercy Law Review
U.Ill. J.L. Tech. & Pol’y:	University of Illinois Journal of Law, Technology, and Policy
U.Ill. L. Rev.:	University of Illinois Law Review
U.Kan. L. Rev:	University of Kansas Law Review
U.MIAMI BUS. L. REV.:	University of Miami Business Law Review,
U.Miami Ent. & Sports L. Rev:	University of Miami Entertainment and Sports Law Review
U.Pitt. L. Rev:	University of Pittsburgh Law Review
U.S.:	United States
U.S.:	United States Reports
U.S.C.:	United States Code
U.W. ONTARIO L. REV:	University of Western Ontario Law Review
UCLA ENT. L. REV. UCLA:	Entertainment Law Review
UCLA L. Rev.:	UCLA Law Review
UCLA:	University of California, Los Angeles
UDHR:	Universal Declaration of Human Rights
UKHL:	United Kingdom House of Lords Decisions
ULR:	Uniform Law Review
UMKC Law Review:	University of Missouri-Kansas City Law Review
Univ of NSWLJ:	University of New South Wales Law Journal
UrhG:	Urhebergesetz
Utah L. Rev:	Utah Law Review
v.:	versus
VA. J.L. & TECH:	Virginia Journal of Law & Technology Association

VA. L. REV:	Virginia Law Review
Va. Sports & Ent. L.J.:	Vanderbilt Sports and Entertainment Law Journal
Vand. L. Rev:	Vanderbilt Law Review
VARA:	Visual Artists Rights Act
Vill. Sports & Ent. L.J:	Villanova Sports & Entertainment Law Journal
VoIP:	Voice Internet Protocol
Vol. ή vol.:	Volume
W. New Eng. L. Rev.:	Western New England Law Review
W. VA. L. REV.:	West Virginia Law Review
Wash. & Lee L. Rev.:	Washington and Lee Law Review
Wash. U. L. Q.:	Washington University Law Quarterly
Whittier L. Rev:	Whittier Law Review
WIPO:	World Intellectual Property Organization
WLR:	Weekly Law Reports
Wm. & Mary Bill of Rts. J.:	William and Mary Bill of Rights Journal
WM. & MARY L. REV.:	William & Mary Law Review
WTO:	World Trade Organization
Yale J. Int'l L.:	Yale Journal of International Law
Yale J.L. & Human:	Yale Journal of Law & Humanities
YALE LJ ή Yale L.J:	Yale Law Journal
YEL:	Yearbook of European Law
ZRP:	Zeitschrift fuer Rechtspolitik
ZUM:	Zeitschrift für Urheber und Medienrecht

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	V
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	XI

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

Η προσωπικότητα και η προβληματική της ως περιουσία

I. Η αστική κατοχύρωση του δικαιώματος στην προσωπικότητα.....	1
II. Το ζήτημα της οικονομικής εκμετάλλευσης της προσωπικότητας	9
III. Η δημιουργία αυτοτελούς δικαιώματος στις ΗΠΑ	21
1. Η εξέλιξη του δικαιώματος στις ΗΠΑ.....	21
2. Η αντιμετώπιση του δικαιώματος στις ΗΠΑ.....	38
α. Νομοθεσία	40
β. Common law - Νομολογιακό Δίκαιο.....	44
β1. Restatement (Third) of Unfair Competition	46
β2. Restatement of the Law Second Torts	47
IV. Η αντιμετώπιση της οικονομικής εκμετάλλευσης της προσωπικότητας σε άλλες έννομες τάξεις	48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

Εννοιολογική προσέγγιση του δικαιώματος οικονομικής εκμετάλλευσης στοιχείων της προσωπικότητας - Right of Publicity

I. Έννοια	65
II. Φορείς του δικαιώματος.....	87
1. Τα φυσικά πρόσωπα.....	87
α. Διάσημα πρόσωπα - «celebrities».....	88
β. Μη διάσημα πρόσωπα - «non celebrities»	96
γ. Δημόσια πρόσωπα.....	105

δ. Ο ανήλικος	112
ε. Ο Επαγγελματίας Αθλητής	115
ε1. Η ειδική νομοθετική ρύθμιση της οικονομικής εκμετάλλευσης της εικόνας του αθλητή μέσω του νόμου 2557/1997 περί θεσμών και μέτρων και δράσεις πολιτιστικής ανάπτυξης	120
2. Μη φυσικά - Νομικά πρόσωπα	126

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

Περιεχόμενο του δικαιώματος οικονομικής εκμετάλλευσης στοιχείων της προσωπικότητας - «Right of Publicity»

I. Πεδίο έκτασης - Τα προστατευόμενα στοιχεία του δικαιώματος	137
1. Όνομα.....	146
2. Εικόνα.....	154
3. Οπτική ομοίωση - Ομοιότητα	169
4. Φωνή.....	172
5. Άλλα στοιχεία εξατομίκευσης.....	177
α. Η προστασία ενός ρόλου ή χαρακτήρα	179
β. Προστασία σλόγκαν-φράσης.....	186
γ. Η προστασία της υπενθυμιστικής χρήσης του προσώπου	188
II. Ο παράνομος χαρακτήρας της προσβολής.....	192
1. Προσβολή - οικειοποίηση της εμπορεύσιμης προσωπικότητας.....	195
α. Άμεση οικειοποίηση.....	200
β. Έμμεση οικειοποίηση - Υπενθύμιση	202
2. Εμπορική χρήση.....	205
α. Για την πώληση - προώθηση προϊόντων/υπηρεσιών	216
β. Για διαφημιστικούς σκοπούς.....	220
3. Έλλειψη συγκατάθεσης.....	227
α. Έννοια και νομική φύση.....	227
β. Ερμηνεία και ανάκληση.....	234
4. Βλάβη ενάγοντος - επέλευση περιουσιακής ζημίας.....	255
III. Νομική φύση του δικαιώματος.....	263
1. Η γενική ρήτρα της ΑΚ 57.....	263

2. Το δικαίωμα οικονομικής εκμετάλλευσης των στοιχείων της προσωπικότητας	268
IV. Μεταβίβαση και μεταθανάτια προστασία	276
1. Εν ζωή μεταβίβαση.....	277
α. Η αντιμετώπιση στις ΗΠΑ	277
β. Η αντιμετώπιση στην εγχώρια έννομη τάξη	283
2. Αιτία θανάτου μεταβίβαση.....	298
α. Η αντιμετώπιση στην εγχώρια έννομη τάξη	298
β. Σε άλλες έννομες τάξεις.....	314
γ. Στη Γερμανία.....	316
δ. Στις ΗΠΑ.....	323
δ1. Νομοθεσία.....	323
δ2. Νομολογία.....	326
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ	
Συναφή ζητήματα με το δικαίωμα οικονομικής εκμετάλλευσης της προσωπικότητας	
I. Σχέση με συναφή δικαιώματα - Συγγενικούς θεσμούς	331
1. Με την πνευματική ιδιοκτησία.....	331
2. Με το εμπορικό σήμα	357
3. Με το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου (Right of Privacy)	367
4. Με το δικαίωμα των Α.Α.Ε. σχετικά με την αποκλειστική εκμετάλλευση των αγώνων που διεξάγονται στο γήπεδό τους. (Μέσω του νόμου 2725/1999 περί Ερασιτεχνικού και Επαγγελματικού Αθλητισμού).....	378
II. Δικαίωμα οικονομικής εκμετάλλευσης της προσωπικότητας και διαδίκτυο.....	386
1. Ιστοσελίδες.....	391
2. Domain name.....	402
3. Σελίδες κοινωνικής δικτύωσης.....	408
4. Νομικές βάσεις προστασίας.....	413

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε

Η προστασία του δικαιώματος οικονομικής εκμετάλλευσης της προσωπικότητας

I. Αμυντικά μέσα προστασίας.....	422
1. Ασφαλιστικά μέτρα.....	422
2. Αγωγή άρσης της προσβολής και παύσης-παραλείψεως της στο μέλλον.....	430
3. Αγωγή προληπτική παραλείψεως.....	436
II. Αποκαταστατικά μέσα προστασίας.....	438
1. Αγωγή αποζημιώσεως.....	441
α. Διαφήμιση-πώληση μέσω ηλεκτρονικού μέσου.....	473
β. Διαφήμιση-πώληση διά του τύπου	478
2. Αγωγή ικανοποιήσεως της μη περιουσιακής ζημίας - ηθικής βλάβης	483
3. Αγωγή αποδόσεως κέρδους βάσει της διοίκησης αλλοτρίων	503
4. Αγωγή Αδικοιολόγητου Πλουτισμού	517
5. Η προστασία του δικαιώματος στις ΗΠΑ.....	524
6. Η προστασία του δικαιώματος σε άλλες έννομες τάξεις	535
III. Επιμέρους μορφές προστασίας	540
1. Ποινικού τύπου αποζημιώσεις, άλλως «Punitive Damages»	540
IV. Ειδικότερα ζητήματα	552
1. Προϋπόθεση εγγραφής - καταχώρησης του δικαιώματος.....	552
2. Παραγραφή.....	554
ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΤΕΛΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	557
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	563
ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ.....	611

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

Η προσωπικότητα και η προβληματική της ως περιουσία

Ι. Η αστική κατοχύρωση του δικαιώματος στην προσωπικότητα

Κάθε πρόσωπο βάσει του Συντάγματος πέραν της ρητής αναγνωρισμένης αξίας κατέχει και ένα απόλυτο δικαίωμα επί της προσωπικότητάς του. Στο πλαίσιο αυτό το δικαίωμα της προσωπικότητας εκάστου προσώπου είναι το κυριότερο όλων των δικαιωμάτων, καθώς όχι μόνο συνδέεται με τα πολυτιμότερα αγαθά του προσώπου, αλλά εξ αυτού πηγάζουν και έτερα δικαιώματα. Η διαπίστωση αυτή έγινε πολύ νωρίς αντιληπτή από το νομοθέτη που έκρινε ότι πρέπει να τύχει ιδιαίτερης προστασίας, ως ένα δικαίωμα που διατρέχει όλο το δίκαιο, υπερβαίνοντας τα όρια του Συντάγματος και διατρέχοντας ειδικότερα το αστικό δίκαιο, πλαισιωμένο βέβαια με την υπερδύναμη της συνταγματικής κατοχύρωσης. Έτσι λοιπόν στη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 Σ ο συνταγματικός νομοθέτης κατοχύρωσε την ελευθερία ανάπτυξης της προσωπικότητας ως μια ευρεία έννοια, θεσπίζοντας ένα θεμελιώδες δικαίωμα - ρήτρα, από το οποίο εκπορεύονται και λοιπά δικαιώματα και ως μια κατευθυντήρια γραμμή για τα κρατικά όργανα (νομοθέτη, διοίκηση και δικαστή). Παράλληλα κατοχύρωσε και την ελευθερία ανάπτυξής της με τη συμμετοχή στην κοινωνική και πολιτική ζωή της χώρας.¹

Ως προσωπικότητα κατά την έννοια του Συντάγματος νοείται το σύνολο των ιδιοτήτων, ικανοτήτων και καταστάσεων που αφενός προκύπτουν από την υπόσταση του ανθρώπου ως έλλογου και συνειδητού όντος, αφετέρου εξαιτομικεύουν ένα συγκεκριμένο πρόσωπο. Ο συνταγματικός νομοθέτης καθιστά υποχρεωτική τη λήψη υπόψη των δικαιωμάτων των άλλων, επιβάλλοντας την πρακτική εναρμόνιση των οικείων κανόνων, υπό την έννοια ότι τα δικαιώματα των τρίτων πρέπει να καθίστανται σεβαστά, μέχρι το σημείο εκείνο που δεν θα προσβάλλεται ο πυρήνας της προσωπικότητας των άλλων προσώπων. Στα πλαίσια του αστικού δικαίου η διάταξη του αρ. 57 ΑΚ εισάγει στο ιδιωτικό δίκαιο, τη συνταγματική αυτή επιταγή πραγματώνοντας την τριτενέργεια του σχετικού συνταγματικού δικαιώματος.² Η έννοια της

1. Βλ. Δεληγιάννη, Η προστασία της προσωπικότητας κατά τον ΑΚ από άποψη των σχετικών συνταγματικών ρυθμίσεων, ΕλλΔνη 38 (1997), 489 επ.

2. Βλ. ΕφΑθ 5538/2006 ΝοΒ 2007, 1079· ΕφΛαρ 517/2005 (ΤΝΠ ΔΣΑ)· ΕφΠειρ 361/2009 (ΤΝΠ ΔΣΑ), με τις οποίες γίνεται δεκτό ότι οι διατάξεις ιδιωτικού δικαίου που προστατεύουν την προσωπικότητα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως ειδικές συνταγματικές διατάξεις.

προσωπικότητας³ όμως, είτε υπό το πλαίσιο του συνταγματικού, είτε υπ' αυτό του αστικού δικαίου δεν είναι μια απλή έννοια, καθώς εντάσσεται στις αόριστες νομικές έννοιες.⁴ Αποτελεί καταρχήν μια εξωνομική έννοια η σύνθεση και το περιεχόμενο της οποίας σχετίζεται άμεσα με το νομικό και το πολιτικό σύστημα, αλλά και τις απαιτήσεις κάθε εποχής, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται αλλά και να διαμορφώνεται μέσα σ' αυτήν. Ως έννοια ρευστή εισρέει στους περισσότερους κλάδους του δικαίου, καθώς η γενική έννοιά της προσδιορίζει την ικανότητα δικαίου, δηλαδή την ικανότητα του προσώπου να συμμετέχει στις έννομες σχέσεις της κοινωνίας και να καθίσταται φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Αυτή η έννοια διακρίνεται από το δικαίωμα της προσωπικότητας, με το οποίο προστατεύονται τα αγαθά εκείνα που συνιστούν την ανθρώπινη υπόσταση και προσδιορίζουν τη σωματική, ψυχική, πνευματική και κοινωνική ατομικότητα κάθε φυσικού προσώπου.

Η εν λόγω διάταξη εμπνευσμένη από το άρθρο 28 του Ελβετικού Αστικού Κώδικα (ως η πρώτη διάταξη ευρωπαϊκά που κατοχύρωσε τη γενική προστασία της προσωπικότητας και θέσπισε ξεχωριστό και αυτοτελές δικαίωμα επί της προσωπικότητας) εισάγει ένα απόλυτο και γενικό δικαίωμα, το οποίο αποτελείται από διάφορες εκφάνσεις.⁵ Το δικαίωμα της προσωπικότητας αντιμετωπίζεται λοιπόν ως ένα «δικαίωμα πλαίσιο - *Rahmenrecht*», στο οποίο περιλαμβάνονται αφενός εκφάνσεις που συνθέτουν την αξία του προσώπου, αποτελώντας αναπόσπαστα στοιχεία της ανθρώπινης ιδιότητας και αφετέρου συντελεστές καθοριστικοί της ατομικότητας του προσώπου. Η αξία του ανθρώπου ως αγαθό μη δεκτικό σταθμίσεως με άλλα συμφέροντα αποτελεί τον απαραβίαστο πυρήνα του δικαιώματος της προσωπικότητας, όπως αυτός

-
3. Βλ. *Τούση*, Γενικά Αρχαία του Αστικού Δικαίου, 1962, σ. 228 επ. Ο συγγραφέας χαρακτηριστικά αναφέρει ότι η κρατούσα άποψη δέχεται το αδιαίρετο της έννοιας της προσωπικότητας. Παρόλα αυτά τη διασπά σε επιμέρους αγαθά και δικαιώματα από τα οποία αποτελείται· *Ζέπο*, Η αποκατάσταση της ηθικής ζημίας ως προστασία της προσωπικότητας ΑΙΔ Ι (1943), 314 επ., για την ιστορική εξέλιξη της έννοιας.
  4. Στις αόριστες νομικές έννοιες περιλαμβάνεται κάθε έννοια που το ακριβές περιεχόμενό της δεν προκύπτει αμέσως από διάταξη νόμου, αλλά συνάγεται έμμεσα με αναφορά σε αξίες ή διδάγματα της κοινής πείρας. Με τις αόριστες νομικές έννοιες επιδιώκεται η ανάθεση στον δικαστή της συμπληρώσεως της αοριστίας για το σκοπό της δικαιότερης ρύθμισης σε κάθε περίπτωση. Ο δικαστής δηλαδή στο πλαίσιο αυτό δρα εν μέρει ως νομοθέτης συμπληρώνοντας την αοριστία του νόμου (αυτό βέβαια δεν σημαίνει ύπαρξη κενού δικαίου). Η συμπλήρωση των αόριστων αυτών νομικών εννοιών γίνεται με τα διδάγματα της κοινής πείρας και τους κανόνες της ηθικής, αλλά και με υποκειμενική αξιολόγηση από τον ίδιο τον δικαστή.
  5. Βλ. *Πλαγιαννάκο*, Το δικαίωμα επί της ίδιας προσωπικότητας, ΕΛΛΔνη 7 (1966), 103, ο οποίος αναφέρει ότι ο Ελβετικός Αστικός Κώδικας που συντάχθηκε από τον Eugen Huber αναγνωρίζει ένα ενιαίο δικαίωμα επί της ίδιας προσωπικότητας· *Καρακατσάνη σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο*, ΑΚ Ερμηνεία κατ' άρθρο, 1978 αρ. 57 αρ. 2 σ. 99· *Παπαστερίου*, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου Ια, 1994, σ. 173· *Σπυριδάκη*, Εισηγήσεις Αστικού Δικαίου, 1999 σ. 50· *Λαδά*, Προστασία της Προσωπικότητας στο Αστικό Δίκαιο, στο Συλλογικό Σύγγραμμα Προστασία Προσωπικότητας, 2008, σ. 23.

προσδιορίζεται από τη συνταγματική επιταγή του άρθρου 2 παρ. 1 Σ (έμμεση τριτενέργεια).⁶ Τα δε επιμέρους αγαθά της προσωπικότητας θεωρείται ότι εμπίπτουν στην κατηγορία των εξουσιαστικών και απόλυτων δικαιωμάτων. Έτσι το ιδιωτικού δικαίου δικαίωμα της προσωπικότητας συνιστά μια σύζευξη των συνταγματικών διατάξεων των άρθρων 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1 Σ, κατά τέτοιο τρόπο ώστε να περιλαμβάνεται σ' αυτό, τόσο ο σεβασμός της αξίας του ανθρώπου που αποτελεί τον απαραβίαστο πυρήνα του δικαιώματος, όσο και η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας. Ως εκ τούτου το δικαίωμα αυτό κατοχυρώνεται στον Αστικό Κώδικα και εντάσσει περιουσιακές και μη πτυχές, καθώς αποτελεί μια γενική ρήτρα, η οποία δίδει το βασικό πλέγμα προστασίας στους προσβληθέντες.⁷

Σε γενικές γραμμές το δικαίωμα αποτελείται από τη στατική πλευρά της προσωπικότητας, η οποία συμπίπτει με την αναγνωριζόμενη στον άνθρωπο αξία του αρ. 2 παρ. 1 Σ, αλλά και από μία δυναμική πλευρά που ταυτίζεται με την ελευθερία αναπτύξεως της ατομικότητας του προσώπου και την εξουσία αποκλεισμού των παρεμβάσεων τρίτων που προσβάλλουν την προσωπικότητά του.⁸ Εξαιτίας αυτής της ελευθερίας ανάπτυξης γίνεται δεκτό ότι ο φορέας της αξίωσης κυρίως καθορίζει και την έκταση αυτής. Συνεπώς τα συνταγματικά δικαιώματα τριτενεργούν δημιουργώντας υποχρεώσεις για τους ιδιώτες μέσω της ερμηνείας διατάξεων που αποτελούν γενικές ρήτρες και συγκεκριμένα των άρθρων 281 και 288 ΑΚ. Με την εξωνομική της σημασία η έννοια της προσωπικότητας φιλοσοφικά τουλάχιστον ανάγεται στον Καντ,⁹ με μια άλλη βέβαια σημασία που αναφέρεται στον άνθρωπο που αναπτύσσει και τελειοποιεί με τρόπο ξεχωριστό, τις δυνατότητες που του δόθηκαν από τη φύση. Έτσι η προσωπικότητα αποσκοπεί στην ηθική εξύψωση του ατόμου και μέσα απ' αυτήν και στην εξύψωση της ολότητας, διότι η προσωπικότητα αναπτύσσεται μέσα στο κοινωνικό σύνολο και αποκτά έντονα μια ηθική διάσταση, με περιεχόμενο γενικό και αφηρημένο.

6. Βλ. Εφαθ 5538/2006 ΝοΒ 2007, 1079, με την οποία γίνεται δεκτό ότι ο νομοθέτης αντιλαμβάνεται την αξία του ανθρώπου ως μία θεμελιώδη αρχή (και υπό το πρίσμα του άρθρου 110 §1 του Συντάγματος), το πεδίο της εφαρμογής της οποίας δεν περιορίζεται στα ατομικά και στα κοινωνικά δικαιώματα. Περαιτέρω, η αξία του ανθρώπου του άρθρου 281 Σ ορίζεται ως η σπονδυλική στήλη του συστήματος αξιών της συνταγματικής τάξης και με περαιτέρω παραπομπή σε Α. Bleckmann, Probleme des Grundrechtsverzichts, JZ 43 (1988), 57 - 62.

7. Βλ. ΜΠρΘεσ 16790/2009 ΔίΜΕΕ 2009, 406· Εφαθ 5538/2006 ΝοΒ 2007, 1079· ΕφΠειρ 361/2009 (ΤΝΠ ΔΣΑ)· ΠΠρΠειρ 4591/2009, (ΤΝΠ ΔΣΑ)· ΜΠρΠατρ 2765/2005 (ΤΝΠ ΔΣΑ).

8. Βλ. Βάλληνηδα, Αστικός Κώδικς και Εισαγωγικός Νόμος ερμηνεία κατ' άρθρον, 1946, σ. 53 επ.· κατά τον συγγραφέα ως προσωπικότητα νοούνται τα βασικότερα και σπουδαιότερα αγαθά της ατομικής ζωής του ατόμου και επιπλέον επισημαίνεται ο μη μεταβιβάσιτος χαρακτήρας του δικαιώματος.

9. Βλ. Κρίππα, Η ελευθερία του τύπου έναντι του δικαιώματος επί της ίδιας προσωπικότητας, ΕλλΔνη 1966, 561 επ.· Κεφάλαια, Το δικαίωμα της προσωπικότητας των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, 1982, σ. 16 επ.

Η προσωπικότητα λοιπόν διαμορφώνεται μέσα από πολύπλοκες κοινωνικές διαδικασίες, στις οποίες το άτομο εντάσσεται και αξιολογείται ανάλογα από την κοινωνία και γι' αυτό άλλωστε αποτελεί και αντικείμενο έρευνας, όχι μόνο της νομικής επιστήμης, αλλά και πληθώρας άλλων επιστημών. Χαρακτηριστικό της έννοιας της προσωπικότητας είναι το γεγονός ότι ως όρος αναφέρεται σε συγκεκριμένες έννοιες, καθεμιά από τις οποίες όμως έχει ρευστά όρια. Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι από τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος του 1975, θεωρία και νομολογία αναζήτησαν το κατευθυντήριο κριτήριο για τον προσδιορισμό του περιεχομένου της έννοιας της προσωπικότητας στο ίδιο το Σύνταγμα και ειδικότερα στο άρθρο 2 παρ. 1 Σ που επιβάλλει κατά τα ως άνω στην πολιτεία σαν πρωταρχική υποχρέωσή της, τον σεβασμό και την προστασία της αξίας του ανθρώπου.¹⁰ Η προστασία της προσωπικότητας βρίσκει κύριο έρεισμα στο γεγονός ότι ο νομοθέτης επιθυμεί (και κατά συνέπεια το δίκαιο) να υπάρχει αδιατάρακτη ροή των ψυχικών λειτουργιών του ατόμου.¹¹ Η τελευταία διασφαλίζεται μόνο με την παροχή συγκεκριμένης προστασίας.

Προσωπικότητα κατά τη νομική έννοια είναι η πηγαία αξία που έχει κάθε άνθρωπος, διότι αποτελεί το σύνολο των ιδιοτήτων και καταστάσεων που προκύπτουν από την υπόσταση του ανθρώπου ως έλλογου και συνειδητού όντος και εξατομικεύουν ένα συγκεκριμένο πρόσωπο.¹² Με το άρθρο 57 ΑΚ ο νομοθέτης θέλησε να προστατεύσει την έννοια της προσωπικότητας με την αναγνώριση ενός ξεχωριστού δικαιώματος που δεν απορρέει από άλλο δικαίωμα, αλλά έχει τη δική του νομική αυθυπαρξία και αυτοτέλεια. Αποκαλείται και «δικαίωμα πλαίσιο» και ειδικότερα ορίζεται ως το πλέγμα των εννοιών και ιδιοτήτων, που είτε είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένες με το πρόσωπο, διότι γεννιέται με αυτές και εκ φύσεως δεν μπορούν να διαχωριστούν από τον φορέα τους όντας αυθύπαρκτες (π.χ. τιμή, ελευθερία κινήσεως),

---

10. Βλ. ΕφΑθ 5538/2006 ΝοΒ 2007, 1079 επ. για τη συνταγματική προστασία της ανθρώπινης αξίας. Η απόφαση αφορούσε την προσβολή προσωπικότητας μέσω ραδιοφωνικών ή τηλεοπτικών σταθμών και την ταυτόχρονη σύγκρουση των συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων της προστασίας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και της ελευθεροτυπίας. Κρίθηκε ότι υπάρχει προσβολή προσωπικότητας που θεμελιώνει αξίωση ηθικής βλάβης όταν πραγματώνεται το αδίκημα της εξύβρισης ή της συκοφαντικής δυσφήμισης· βλ. και Γεωργιάδη, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 1996, σ. 185 επ.· Παπαντωνίου, Γενικές Αρχές του Αστικού δικαίου 1983, σ. 123 επ.· Παπαστερίου, Γενικές Αρχές του Αστικού δικαίου Ι/α, 1994, αριθμ. 405 σ. 172 επ.

11. Βλ. Κλαβανίδου, Προστασία της προσωπικότητας και ψυχικός κόσμος, ΕφΑΔ 10 (2009), 1030 επ. Η προστασία της προσωπικότητας ενυπάρχει και πριν τη συνταγματική κατοχύρωσή της και σε άλλους κλάδους δικαίου, όπως στο ποινικό δίκαιο στα εγκλήματα κατά της τιμής, παραβίασης απόρρητου κλπ.· Δεληγιάννη, Η προστασία της προσωπικότητας κατά τον ΑΚ από άποψη των σχετικών συνταγματικών ρυθμίσεων, ΕλλΔνη 38 (1997), 489 επ.· για την εξειδίκευση της έννοιας της προσωπικότητας μέσω του άρθρου 2 Σ· βλ. Καράκωστα, Αστικός Κώδικας, Γενικές Αρχές άρθρα 1-126 τόμ. 1^{ος}, 2009· Φίλιο, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 2011, σ. 41 επ.

12. Βλ. Μάνεση, Ατομικές Ελευθερίες, 1982, σ. 116 επ.

είτε είναι επίκτητες κατά τη διάρκεια της ζωής του (π.χ. πεποιθήσεις), είτε πρόκειται για δικαιώματα που είναι δυνατό να αποσπαστούν από το φορέα τους (π.χ. προϊόντα διάνοιας), αλλά συνεχίζουν να θεωρούνται άμεσα συνδεδεμένα μ' αυτόν και κατά τις κρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις συνιστούν την ατομικότητα και τη μοναδικότητα του ανθρώπου ως έμβιου όντος, εμπιπτουσες στην έννοια της σωματικής, πνευματικής και ηθικής ύπαρξης του ανθρώπου και της ιδιωτικής ζωής. Συνεπώς η έννοια της προσωπικότητας είναι μια έννοια, η οποία περιλαμβάνει καθετί που συνδέεται με την ύπαρξη του προσώπου (φυσική, ηθική, κοινωνική), όπως και ορισμένες εκφάνσεις (όνομα, εικόνα, ιδιωτικός βίος κλπ.) που μπορούν να καταστούν ξεχωριστό αντικείμενο οικονομικής εκμετάλλευσης. Οι διάφορες εκφάνσεις της προσωπικότητας (πλην του ονόματος) δεν προστατεύονται ως αυτοτελή δικαιώματα, αλλά αποτελούν μορφές εκδήλωσης του ενός και αυτού δικαιώματος στην προσωπικότητα, καθιστώντας σημαντικότερη την προσβολή όταν πλήτονται περισσότερες εκφάνσεις της προσωπικότητας.¹³

Η θεωρία που γίνεται δεκτή για την προσωπικότητα περικλείει την αξία του ανθρώπου συνολικά (πυρήνας της προσωπικότητας) και περιστοιχίζεται στη συνέχεια από έναν κύκλο δικαιωμάτων με όλες τις προαναφερόμενες πτυχές της. Με τον τρόπο αυτό καθίσταται κέντρο αναφοράς όλων των μερικότερων πτυχών, ενώ ταυτόχρονα συνάγεται ότι μόνο οι πολύ σοβαρές προσβολές διαπερνούν τον εξωτερικό κύκλο των δικαιωμάτων και θίγουν τον ίδιο τον πυρήνα. Αυτό δικαιολογείται καθώς η ανθρώπινη αξία αποτελεί όριο προστασίας του ατόμου και θεωρείται πως προστατεύεται απόλυτα, χωρίς δηλαδή να είναι ενδεχόμενη η υποχώρησή της, έναντι της ικανοποίησης οποιουδήποτε άλλου δικαιώματος. Η έννοια της προσωπικότητας γίνεται αντιληπτή με αναφορά στις συγκεκριμένες εκδηλώσεις της, οι οποίες δεν αποτελούν παρά το ίδιο το σύνολο της έννοιας, δηλαδή ταυτίζεται με τις εκφάνσεις της. Έτσι δεν μπορεί να επιχειρηθεί από τη φύση της, διαχωρισμός και διάσπαση της προσωπικότητας σε τμήματα ή μέρη, διότι η προσωπικότητα εκφράζεται εν τω συνόλω και όχι σε αυτοτελή τμήματα.¹⁴ Το δικαίωμα επί της προσωπικότητας (όπως αυτό προστατεύεται από τις διατάξεις των άρθρων 57 και 59 του Αστικού Κώδικα) περιλαμβάνει εννοιολογικά ένα σύνολο αγαθών που συνθέτουν την υπόσταση του ατόμου και παραμένουν αναπόσπαστα συνδεδεμένα μ' αυτό, παρέχοντας ικανοποίηση της ηθικής βλάβης με πληρωμή χρηματικού ποσού, άρση της προσβολής και παράλειψή της στο μέλλον ή σε οτιδήποτε επιβάλλεται από τις περιστάσεις. Με τη διάταξη αυτή προστατεύεται το δικαίωμα της προσωπικότητας, στο οποίο περιλαμβάνονται όλα τα αγαθά που είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένα με το πρόσωπο και ανήκουν

---

13. Βλ. ΕφΠειρ 954/1999 ΕπισκεΔ 1999,1168 επ.· ΠΠρΘεσ 26488/2001 Αρμ 2003,931 επ.

14. Βλ. ΑΠ 285/2012 ΔίΜΕΕ 2012,500· ΑΠ 284/2012 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ)· ΑΠ 271/2012 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ)· ΑΠ 1414/2011 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ)· ΑΠ 385/2011 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ)· ΑΠ 79/2010 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ)· ΕφΑθ 164/2011 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ)· ΕφΔωδ 24/2006 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ)· ΕφΑθ 4594/2005 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ).

σε αυτό ως ον που έχει σωματική, ψυχική, ηθική, πνευματική και κοινωνική ατομικότητα.¹⁵ Σε σχέση με το περιεχόμενο του δικαιώματος επί της προσωπικότητας θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν είναι δυνατή η εξαντλητική απαρίθμηση των αγαθών, τα οποία την απαρτίζουν. Προϋποθέσεις για την εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων είναι ο παράνομος χαρακτήρας της προσβολής. Ο τελευταίος συγκροτείται όχι μόνον όταν η προσβολή αντίκειται στις επιταγές και τις απαγορεύσεις της έννομης τάξεως, αλλά και όταν λάβει χώρα κάθε είδους επέμβαση στην προσωπικότητα του άλλου, η οποία χωρίς να συνιστά παράβαση συγκεκριμένου απαγορευτικού ή επιτακτικού κανόνα δικαίου είναι αντίθετη στο γενικότερο πνεύμα του δικαίου ή στις γενικές επιταγές της έννομης τάξεως και ενέχει παράβαση των γενικών υποχρεώσεων που επιβάλλουν να μην προσβάλει κανείς υλικά ή ηθικά αγαθά του άλλου, εκτός αν υπάρχουν γενικοί ή ειδικοί όροι που αίρουν το παράνομο της επεμβάσεως αυτής.¹⁶

Ενσυνείδητα ο νομοθέτης απέφυγε να οριοθετήσει το δικαίωμα της προσωπικότητας, καθώς από τη διατύπωσή του διαπιστώνεται ότι ο νομοθέτης δεν δίνει ορισμό της προσωπικότητας, ούτε προβαίνει σε ενδεικτική απαρίθμηση των στοιχείων που την αποτελούν.¹⁷ Η χρησιμότητα δε του αναγνωριζομένου από το άρθρο 57 ΑΚ γενικού δικαιώματος επί της προσωπικότητας συνίσταται στη δυνατότητα ένταξης και άλλων πτυχών της (διεύρυνση του κύκλου των προστατευόμενων εκφάνσεων αυτής), των οποίων την προστασία καθιστά επιβεβλημένη λόγω της εξέλιξης της ζωής και των σύγχρονων τεχνικών μέσων, περιλαμβάνοντας ισοδύναμα μ' αυτόν τον τρόπο και μελλοντικά προσβολές που δεν ήταν δυνατό να προβλεφθούν από το νομοθέτη, επιτρέποντας ταυτοχρόνως τη συνεχή διεύρυνση του δικαιώματος.¹⁸ Έτσι το γενικό δικαίωμα επί της προσωπικότητας του ατόμου, όπως ρητά κατοχυρώνεται με τη γενική ρήτρα του άρθρου 57 ΑΚ χαρακτηρίζεται ως γενική κατευθυντήρια γραμμή για τον ερμηνευτή του δικαίου, διότι η έννοια της προσωπικότητας

15. Βλ. *Καρακατσάνη σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλο*, ΕρμΑΚ, 1978, τόμ. α', σ. 99 επ.

16. Βλ. ΕφΑθ 1371/1997 ΔΕΕ 1997,997 επ.· ΕφΑθ 1688/1998 ΕλλΔνη 39 (1998),667 επ.· ΑΠ 31/2011 (ΤΝΠ ΔΣΑ)· ΑΠ 385/2011 (ΤΝΠ ΔΣΑ).

17. Βλ. *Πλαγιαννάκο*, Το δικαίωμα επί της ίδιας προσωπικότητας, ΕλλΔνη 7 (1966),101 επ., ο οποίος υποστηρίζει ότι δεν υφίστανται πολλά επί μέρους δικαιώματα επί της προσωπικότητας αλλά ένα αυτοτελές δικαίωμα επί της ίδιας προσωπικότητας του οποίου οι εκδηλώσεις-ακτίνες ταυτίζονται με τις εκφάνσεις του.

18. Βλ. *Γιαννόπουλο*, Γενικά Αρχαία Αστικού Κώδικος, τόμ. 1^{ος} (άρθρα 1-166), 1948, σ. 129 επ.· *Μπαλή*, Γενικά Αρχαία του Αστικού Δικαίου, 1961, σ. 83· *Τούση*, Γενικά Αρχαία του Αστικού Δικαίου, ημιτ. Α', 1978, σ. 234· *Γαζή*, Γενικά Αρχαία του Αστικού Δικαίου, Τεύχος Β', Αι Δικαιοπραξίαι, 1973, σ. 41· *Κεφάλα*, Το δικαίωμα της προσωπικότητας των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, 1982, σ. 61 επ. για τη νομική φύση της προσωπικότητας· *Βαθρακοκοίλη*, Αναλυτική Ερμηνεία-Νομολογία Αστικού Κώδικα, τόμ. Α', 1989, σ. 98 επ.

αποτελεί αντικείμενο αναζητήσεως και όχι προκαθορισμένη διάσταση.¹⁹ Κατά την άποψη της νομολογίας,²⁰ προσωπικότητα είναι τα ποικίλα εκείνα αγαθά, τα οποία συνιστούν την ατομικότητα του προσώπου και αναφέρονται είτε στη φυσική του ύπαρξη (ζωή, σωματική ακεραιότητα, υγεία), είτε στην ηθική και πνευματική, είτε στην κοινωνική του υπόσταση (όνομα, τιμή, υπόληψη, ικανότητα προς εφευρέσεις). Έτσι στην προσωπικότητα ανήκουν όλες εκείνες οι απροσδιόριστες αξίες, οι οποίες απαρτίζουν την ουσία του ανθρώπου. Άρα είναι ιδιαίτερα κρίσιμη η ερμηνεία και εφαρμογή της διάταξης του αρ. 57 ΑΚ από το δικαστή, καθώς καλείται σε κάθε περίπτωση να χαρακτηρίσει συγκεκριμένες εκδηλώσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας ως στοιχεία της προσωπικότητας και εν συνεχεία να υπαγάγει τα πραγματικά περιστατικά σε έναν κανόνα, ο οποίος από άποψη περιεχομένου προσομοιάζει περισσότερο με ηθική επιταγή, παρά με διάταξη νόμου.

Με τη διάταξη του άρθρου 57 ΑΚ καθιερώνεται λοιπόν μια σφαιρική προστασία για την προσωπικότητα πιο ενισχυμένη από τη διάταξη του άρθρου 5 του Συντάγματος και παραλλήλως υπάρχουσα με τις άλλες προστατευτικές γι' αυτήν διατάξεις του ΑΚ (920, 921, 932, 58, 60, 588, 660 ΑΚ). Όλες αυτές οι διατάξεις πηγάζουν από τη θεμελιωδέστερη όλων που δεν είναι άλλη από το σεβασμό της αξίας του άρθρου 2 Σ,²¹ από όπου και προκύπτει ότι το δίκαιο ανάγει το πρόσωπο σε ξεχωριστό αντικείμενο προστασίας, καθόλα διακριτό και επιβάλλει τον σεβασμό της προσωπικότητας από τρίτους. Αντικείμενο προστασίας είναι ένα σύμπλεγμα αξιών και μάλιστα αστάθμητων, διότι δεν είναι κάτι από ή περιουσιακό, αλλά κάτι αστάθμητο από το οποίο όμως ολοκληρώνεται η ανθρώπινη υπόσταση. Στα προστατευόμενα αυτά αγαθά²² ανήκουν μεταξύ άλλων, αγαθά που συγκροτούν την ηθική και ψυχική υπόσταση του ατόμου (τιμή, υπόληψη),²³ στοιχεία εξωτερίκευσης άλλως εξατο-

---

19. Και σ' αυτό το σημείο είναι πολύ σημαντική η σταθερή θέση της νομολογίας για τον καθορισμό του περιεχομένου του δικαιώματος, η οποία κατά κανόνα τάσσεται υπέρ της διεύρυνσης του περιεχομένου της προσωπικότητας και των εκδηλώσεών της. Συνεπώς γενικός ορισμός της προσωπικότητας δεν υπάρχει. Εξάλλου, μια a priori οριοθέτηση του δικαιώματος προσωπικότητας δεν είναι εφικτή, όπως δεν είναι δυνατή και η ιεράρχηση των επιμέρους αγαθών που περικλείει.

20. Βλ. ΑΠ 1609/2009 (ΤΝΠ ΔΣΑ)· ΑΠ 543/2009 Χρίδ 2010,253· ΑΠ 719/2007 ΝοΒ 55,2156· ΜΠρΑθ 6520/2006 ΕλλΔνη 48 (2007),309.

21. Δικαίωμα το οποίο δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αναθεώρησης κατά το άρθρο 110 Σ, ούτε μπορεί να ανασταλεί κατ' άρθρο 48 παρ. 1 Σ.

22. Βλ. *Γαρουφαλιά*, Η προσβολή του δικαιώματος της προσωπικότητας από τα ΜΜΕ, ΔιΜΕΕ 4 (2006),487 επ.

23. Βλ. ΕφΘεσ 714/2009 ΕφΑΔ 11 (2009),1205 επ. Στην εν λόγω απόφαση κρίθηκε ότι η απαγόρευση εισόδου σε νυκτερινό κέντρο συνιστά μειωτική σε βάρος του ενάγοντος συμπεριφορά και η προσβολή ήταν παράνομη και υπαίτια, συνεπώς δικαιούται ο τελευταίος εύλογη χρηματική ικανοποίηση.

μικευτικά στοιχεία του προσώπου²⁴ (όνομα, φύλο, φωνή, εικόνα, ομοίωση, βιογραφικά στοιχεία), αγαθά που συνδέονται με τη φυσική υπόσταση του προσώπου (ζωή, σωματική ακεραιότητα, υγεία), σφαίρα απορρήτου (προσωπικά δεδομένα), άντληση κοινής ωφέλειας από τα περιβαλλοντικά αγαθά²⁵ (όπως ειδικότερα το άρθρο 24 Σ τριτενεργεί στο άρθρο 57 ΑΚ), η ανεμπόδιστη ανάπτυξη κάθε ατομικής και ανθρώπινης δραστηριότητας (ελευθερία κινήσεως, επαγγελματική ελευθερία, η έκφραση γνώμης προφορικής-έγγραφης-δια του τύπου, οικονομική ελευθερία), αλλά και η έκφανση της κοινωνικής ατομικότητας του ατόμου. Η προσωπικότητα συνεπώς ως έννοια προσωποκεντρική περιλαμβάνει αγαθά, τα οποία διακρίνονται από τα περιουσιακά, διότι εκ φύσεως συνδέονται με ένα πρόσωπο, με μια ύπαρξη.²⁶ Τυπικό λοιπόν αντικείμενο προστασίας αποτελούν οι εκφάνσεις εκείνες που δεν μπορούν να αποσπαστούν από τον φορέα τους. Συνεπώς απαρτίζεται από κάθε πτυχή που συνδέεται στενά και άμεσα με τον τελευταίο.

Ως εκ τούτου η διάταξη του άρθρου 57 ΑΚ είναι ένα δικαίωμα πλαίσιο, το οποίο ανάγει τον άνθρωπο σε ξεχωριστό αντικείμενο προστασίας και ουσιαστικά καθιερώνει μία εν τω συνόλω - σφαιρική προστασία της προσωπικότητας, αφήνοντας ευρύ περιθώριο στο δικαστή της ουσίας να κρίνει αν και κατά πόσο συντρέχει η εκάστοτε προσβολή, αλλά και κατά πόσο κάθε περιστατικό που φέρεται στο δικαστήριο εμπίπτει στην ως άνω διάταξη προσδιορίζοντας παράλληλα και χρηματικά το ποσό αποκατάστασής της.²⁷ Έτσι η προστασία που καθιερώνεται από τον Αστικό Κώδικα, αφενός περιλαμβάνει

24. Βλ. *Τούση*, Γενικά Αρχαί του Αστικού Δικαίου, 1962, σ. 230 επ.· ΜΠρΑθ 2925/2008 ΔιΜΕΕ 2008,214 επ., με την οποία έγινε δεκτό ότι η χρήση και η διάδοση φωτογραφίας συνιστά μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, ενώ η ίδια εικόνα αποτελεί δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα. Το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης δεν μπορεί να είναι υπέρτερο του συμφέροντος του ατόμου να διαφυλάττει τα προσωπικά του δεδομένα· ΑΠ 195/2007 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ).

25. Βλ. *Καράκωστα/Τσεβρενή*, Η προστασία του περιβάλλοντος κατά το ιδιωτικό δίκαιο, ΧρΙΔ 2005,578· *Κλαβανίδου*, Προληπτικοί μηχανισμοί προστασίας του περιβάλλοντος στο σύστημα του αστικού δικαίου, ΕπισκεΔ 1999,375· ΜΠρΚορ 2449/2008 ΧρΙΔ 2009,122 επ., για το δικαίωμα χρήσης των κοινόχρηστων πραγμάτων (ΑΚ 967, 968-970). Τέτοια είναι ο ατμοσφαιρικός αέρας, η θάλασσα, που εντάσσονται στην ευρύτερη έννοια του περιβάλλοντος και συμπίπτουν με τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά αγαθά, συνιστώντας τόσο προϋπόθεση ζωής, όσο και στοιχεία για την εξασφάλιση ποιότητας ζωής· ΑΠ 718/2001 ΕλλΔνη 42 (2001),942· ΜΠρΑθ 4531/2004 Αρμ 2005,467· ΑΠ 473/2006 ΧρΙΔ 2006,593.

26. Βλ. *Καράκωστα*, Προσωπικότητα και Τύπος, 2000, σ. 39 επ.

27. Βλ. ΕφΘεσ 716/2009 ΕφΑΔ 2010,177 επ. Στην υπόθεση αυτή το δικαστήριο διαπίστωσε ότι επί προσβολής της προσωπικότητας δεν επιτρέπεται να γίνει κατάχρηση της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης ώστε ουσιαστικά να επιβάλλεται «ποινή» στον υπόχρεο με μέσα αστικού δικαίου. Ο εκκαλών στα πλαίσια δικαστικής διένεξης του με πελάτη του εφεσίβλητου δικηγόρου ισχυρίστηκε ψευδή πραγματικά περιστατικά (εν γνώσει της αναλήθειάς τους), τα οποία ήταν ικανά να βλάψουν την τιμή και την υπόληψή του και εξέθεσαν σε κίνδυνο το επάγγελμα αυτού ως δικηγόρου. Ο εφεσίβλητος

την απόλαυση όλων των εξουσιών που περικλείονται σ' αυτό το δικαίωμα (θετικό περιεχόμενο), αλλά και την προστασία από κάθε παράνομη προσβολή του (αρνητικό περιεχόμενο).

II. Το ζήτημα της οικονομικής εκμετάλλευσης της προσωπικότητας

Η σύνθεση της ανθρώπινης προσωπικότητας έχει πραγματικά καταστεί αντικείμενο αναρίθμητων επιστημονικών θεωριών από τη νομική μέχρι την ψυχιατρική και τη φιλοσοφία, αλλά και πλείστων οικονομικών αναλύσεων. Καθεμία εστιάζει σε διαφορετικές πτυχές της προσωπικότητας, αλλά καμία δεν αντιμετωπίζει την πλήρη οπτική της.²⁸ Κατ' όμοιο τρόπο η αντιμετώπιση της από τη νομική επιστήμη αποδεικνύεται δυσχερής, καθώς η ίδια η έννοια της προσωπικότητας είναι μια έννοια ασαφής, εντασόμενη αρχικά στα ατομικά - προσωπικά δικαιώματα ως άρρηκτα συνδεδεμένα με το πρόσωπο.²⁹ Σήμερα όμως οι κίνδυνοι που απειλούν την προσωπικότητα του προσώπου έχουν πολλαπλασιασθεί και δεν περιορίζονται στις σχέσεις πολίτη-κράτους, αλλά διατρέχουν ολόένα και περισσότερο τις διαπροσωπικές σχέσεις. Τα ΜΜΕ, το διαδίκτυο και η γενικότερη τεχνολογική εξέλιξη εξουσιάζουν όλο και πιο έντονα τη ζωή του προσώπου και είναι σε θέση αφενός να δημιουργούν εντυπώσεις στους τρίτους και αφετέρου να επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό το ίδιο το πρόσωπο. Στο πλαίσιο αυτό, σύνηθες φαινόμενο αποτελεί τα πρόσωπα που προωθούν τη διαφήμιση και το εμπόριο να επιζητούν κυρίως τη συσχέτιση των προωθούμενων προϊόντων - υπηρεσιών, με στοιχεία της προσωπικότητας συγκεκριμένων προσώπων, διότι προοιωνίζονται μια εξασφαλισμένη επιτυχία για τον εκάστοτε σκοπό που εξυπηρετούν.

Παράλληλα τα ΜΜΕ ηλεκτρονικά και μη είναι πασίγνωστο ότι επιθυμούν να χρησιμοποιούν στοιχεία της προσωπικότητας του προσώπου³⁰, όχι μόνο για δημοσιογραφικούς σκοπούς, αλλά και για την εξυπηρέτηση εμπορικών σκο-

---

υπέστη ηθική βλάβη για την αποκατάσταση της οποίας του επιδικάστηκε χρηματική ικανοποίηση ποσού 5.000 ευρώ.

28. Βλ. *Allport*, *Personality: A Psychological Interpretation*, 1937, σ. 24, 32. Ο συγγραφέας διαπιστώνει 45 διαφορετικούς ορισμούς της προσωπικότητας, με κυριότερο εξ αυτών ότι η προσωπικότητα συνιστά ένα σύνολο διανοητικών, κοινωνικό-πολιτισμικών και ηθικών-βουλητικών ιδιοτήτων του ανθρώπου, οι οποίες εκφράζονται στις ατομικές ιδιαιτερότητες της συνείδησης και της δραστηριότητάς του. Ουσιαστικά κατ' ένα άλλο τρόπο ορίζεται από τον Alexis Carrel «ο άνθρωπος αυτό το άγνωστο» στο ομώνυμο βιβλίο.
29. Βλ. *Hubmann*, *Das Persönlichkeitsrecht*, 1953, σ. 4, κατά τον οποίο η έννοια της προσωπικότητας και των επιμέρους πτυχών αυτής δεν είναι μια εύκολα προσεγγίσιμη έννοια, καθώς υπάρχουν 50 διαφορετικοί ορισμοί γι' αυτήν.
30. Βλ. *Gelder*, *Image is everything: An Analysis of the Legal Protection of the Image of Sport Athletes*, ISLJ, Issue 1-2, 2005, σ. 25-37· *Rowland*, *An Athlete's Right of Publicity*, *Entertainment Arts & Sports Law*, vol. 76/10, Florida Bar Journal 2002, σ. 45.

πών.³¹ Άτομα διακεκριμένα στον αθλητισμό, στην επιχειρηματική δραστηριότητα, στην ψυχαγωγία και τις τέχνες,³² αλλά και μη διάσημα πρόσωπα που έχουν εμπορικώς ενδιαφέρουσες πτυχές εμπλέκονται συχνά σε τέτοιες χρήσεις, εξασφαλίζοντας μια σίγουρη πηγή εισοδημάτων όταν τα ίδια παραχωρούν πτυχές τους εκούσια και έναντι χρηματικού αντιτίμου. Στο πλαίσιο αυτό όταν ο διαφημιστής θεωρήσει ότι η εμπορική χρήση συγκεκριμένου προσώπου θα είναι συμφέρουσα για το διαφημιζόμενο, συχνά είναι πρόθυμος να πληρώσει αδρά, προκειμένου να πετύχει την εμπορευσιμότητα του προϊόντος - υπηρεσίας του. Αυτό συμβαίνει διότι έχει παρατηρηθεί ότι ο καταναλωτής τελικά ταυτίζεται με το πρόσωπο που έχει χρησιμοποιηθεί και το οποίο ανάγεται σε σύμβολο συγκεκριμένου καταναλωτικού αγαθού ή καταναλωτικής συμπεριφοράς ή ακόμα και τάσης, επιτυγχάνοντας παράλληλα τον επιθυμητό στόχο, δηλαδή την κατανάλωση. Αν το πρόσωπο δεν συναινεί στην εμπορική χρήση του, ο προσβολέας είναι ομοίως διατεθειμένος να οικειοποιηθεί την προσωπικότητα προβαίνοντας στην παράνομη εκμετάλλευση αυτής. Ως εκ τούτου, η «πώληση» της προσωπικότητας ενός ατόμου σε σχέση με την προώθηση προϊόντων - υπηρεσιών έχει αναμφισβήτητα καταστεί μια ολόκληρη βιομηχανία, η οποία σταθερά επεκτείνεται σε όλους τους τομείς, γνωστότερη ως «*personality merchandising*».³³

Ειδικά σήμερα το ζήτημα παίρνει τεράστιες διαστάσεις, καθώς ο αριθμός των προσώπων που θεωρούνται εμπορικά θελκτικές προσωπικότητες³⁴ διευρύνεται αρκετά, όπως καταδεικνύει η καταγιστική νομολογία περιλαμβάνοντας το μέσο άνθρωπο, πρόσωπα που μπορεί να συμμετέχουν στην τηλεοπτική

31. Βλ. *Καράκωστα*, Δίκαιο των ΜΜΕ, 2005, σ. 421. Ο συγγραφέας πολύ ορθά υποστηρίζει ότι η αναγνώριση του δικαιώματος του προσώπου να ελέγχει την οικονομική χρήση και εκμετάλλευση του ονόματος και της εικόνας του παραμένει ενταγμένη στη διάταξη του άρθρου 57 ΑΚ· *Πλαγιαννάκο*, Το δικαίωμα επί της ίδιας προσωπικότητας, ΕΛΛΔνη 7(1966),124.

32. Δεν είναι δε τυχαίο ότι το νέο δικαίωμα αναπτύχθηκε στις ΗΠΑ και μάλιστα συνεχίζει να αναπτύσσεται ακόμα πιο έντονα σε συγκεκριμένες πολιτείες των ΗΠΑ, όπως η Καλιφόρνια και η Ιντιάνα, τα κατεξοχήν δηλαδή κέντρα της βιομηχανίας και του θεάματος.

33. Βλ. *Gauss*, *Der Mensch als Marke*, 2005, σ. 27 επ.· *Bently/Sherman*, *Intellectual Property Law*, 2001, σ. 699-701· *Ψαρουδάκη*, Η εκμετάλλευση της φήμης προσώπου στο δίκαιο των σημάτων: Διακριτική ισχύς και όρια προστασίας της διαφημιστικής αξίας, ΕΕμπΔ 2006,896 επ. για το επιτρεπτό της εμπορικής εκμετάλλευσης της προσωπικότητας. Το «*personality merchandising*» είναι γνωστό και ως «*reputation merchandising*», διότι σε γενικές γραμμές το πρόσωπο του οποίου τα χαρακτηριστικά είναι εμπορικά, είναι ήδη γνωστό στο ευρύ κοινό και έχει φήμη («*reputation*»).

34. Βλ. *Armstrong*, *The Reification of Celebrity: Persona as Property*, 51 *La. L. Rev.* 443, 444 (1991)· *Madow*, *Private Ownership of Public Image: Popular Culture and Publicity Rights*, 81 *Cal.L.Rev.* 127, 147 - 67 επ. (1993). Άλλοι συγγραφείς επισημαίνουν τους τρόπους με τους οποίους οι έννοιες της «διασημότητας» και της «φήμης» καταλαμβάνουν ολοένα και πιο σημαντική θέση στην Ευρώπη του 21^{ου} αιώνα και τον πολιτισμό, δημιουργώντας μια αυξανόμενη αναγνώριση της εμπορικής αξίας που συνδέεται με την ταυτότητα του ατόμου και την προσωπικότητα εν γένει.

πραγματικότητα,³⁵ πρόσωπα της σύγχρονης επικαιρότητας, πρόσωπα της καθημερινότητας, διάσημα κλπ. Οι ως άνω όμως δυνατότητες των ΜΜΕ και του μάρκετινγκ συνάμα αποτελούν και κινδύνους, στους οποίους κάθε πρόσωπο εκτίθεται, υποχρεώνοντας το νομοθετικό και το δικαστικό σώμα να αντιμετωπίσει με διαφορετικά κριτήρια και μέσα, το πρόβλημα της προστασίας της προσωπικότητας και να παράσχει προστασία και σε προβολές που προέρχονται και πλήττουν καταρχήν την οικονομική υπόσταση του προσώπου, πέραν και πλέον των αναφερομένων αξιών, όπως η θεμελιώδης αξία του προσώπου καθώς η τελευταία θίγεται από κάθε προσβολή της προσωπικότητας.³⁶

Ως εκ τούτου η προσωπικότητα του ατόμου, όταν κριθεί κατάλληλη για το εμπορικό πλαίσιο καθίσταται εμπορεύσιμη προσωπικότητα, δηλαδή μια προσωπικότητα που έχει τη δύναμη να πουλήσει από μόνη της ένα προϊόν ή να προωθήσει ευκολότερα μια υπηρεσία και η οποία έχει χρηματική αξία. Συνεπώς υπό την έννοια της εμπορεύσιμης προσωπικότητας αποδίδεται η αποτύπωση των πτυχών εκείνων του προσώπου που απαρτίζουν την προσωπικότητά του, αλλά είναι εμπορικά ενδιαφέρουσες, περιορίζοντας κατ' αυτό τον τρόπο και διαχωρίζοντας την έννοιά της από τη γενικότερη έννοια της προσωπικότητας. Άρχισε δηλαδή να διαφαίνεται ότι πέρα από την ηθική πλευρά της προσωπικότητας που ενυπάρχει σε κάθε πρόσωπο και η οποία περιλαμβάνει την προστασία της υγείας, της ζωής, της τιμής, της υπόληψης, της αξιοπρέπειας και τις συνακόλουθες μ' αυτήν προσβολές που εμπίπτουν στην ηθική σφαίρα του ατόμου και οι οποίες έχουν καταστεί αντικείμενο ευρείας θεωρητικής και δικαστικής έρευνας διαπιστώθηκε ότι υπάρχει και μια άλλη πτυχή της προσωπικότητας με ξεχωριστή οικονομική αξία. Ο χώρος του μάρκετινγκ αντιμετώπισε λοιπόν αυτή την πτυχή της προσωπικότητας ως ένα αγαθό που επιδέχεται χρηματική αποτίμηση, την οποία προσδιόριζε στο ποσό που έδινε ως αντάλλαγμα για τη χρήση.

Επιπλέον η νομολογία άρχισε να προβληματίζεται, διότι ειδικά οι διασημότητες πάντα ελάμβαναν αποζημίωση για την πραγματοποίηση εγκρίσεων, διαφημίσεων, αλλά και με τη σύναψη συμβολαίων παραχώρησης χρήσης κάποιας πτυχής τους (συμβάσεις χρήσης με διαφημιστικές εταιρίες, συμβάσεις με δημιουργούς για συγγραφή βιογραφίας κλπ.). Εξάλλου ευλόγως διερωτάται κάποιος, γιατί οι προσβολείς να προσπαθούν να υπαινιχθούν ή να αποσπάσουν πτυχές ενός προσώπου, αν αυτό το πρόσωπο δεν έχει αυτοτελώς αξία γι' αυτούς. Καθίσταται λοιπόν εμφανές ότι η εμπορεύσιμη προσωπικότητα είναι μέγεθος ανάλογο με την εμπορευσιμότητα του προϊόντος

---

35. Βλ. *Νικολόπουλο*, Εκπομπές δημοσιοποίησης της ιδιωτικής ζωής και θεαματοποίησης του πόνου (reality shows). Η φαινομενολογία των προσβολών και η προβληματική της προστασίας, ΠοινΔικ 8 (1998), 807 επ.

36. Βλ. *Δημητρόπουλο*, Κοινωνικός Ανθρωπισμός και ανθρώπινα δικαιώματα, ΝοΒ 28 (1980), 1841 επ. για την έννοια της ανθρώπινης αξίας ως έννοιας είδους, η οποία ταυτίζεται με την προσωπικότητα.

' image **Invasion** Droit a l' image Trademarks Punitive dam
Property *Personnalité* Right of Privacy *Personality* Recht a
s Image Advertisement Celebrities Personality merchandising
Privacy Right of Publicity **Personality** Exploitation Intellectual prop
Intellectual property **Droit a l' image** Intellectual property Postmo
s Trademarks Droit a l' image *Trademarks* Punitive dama
rty Property *Personnalité* Right of Privacy **Personality** Recht am
cy Image Advertisement *Celebrities* Personality merchandising

ISBN: 978-960-562-490-3

15626